برای لاوم

چـــــۆن

بەرەنگاری ئارەزوو دەبیتەوە ؟

نووسینی : محمد عبد الله الدويش

وەرگێڕانی : باوکی ئەسماء

پێداچوونەوەی : مامۆستا عدنان بارام

=====================================

لە بڵاوکراوەکانی

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عێراق - کوردستان - کەلار

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

کتێبی ژمارە (٢٦)

پێشەکی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد ﷺ وعلى آله وصحبه أجمعين ومن تبعهم بإخلاص وإحسان إلى يوم الدين...

خوێنەری سەنگین، برای لاوی خوێن گەرمم، ئەم نامیلکەیەی بەر دەستی بەڕێزتان باس لە باسێکی گرنگ دەکات کە ئەویش ئارەزوو و چۆنێتی بەرەنگاربوونەوەیەتی و لە قۆناغێکی هەستیاردا کە ئەویش قۆناغی لاوێتیە، کە بە کورتی باس لە گرنگترین ترسناکیەکانی شوێنکەوتنی ئارەزوو، وە پاشان هۆکارەکان و لە کۆتایشدا چارەسەری گونجاو بۆ گرفتەکان دادەنێت، وە سوپاس بۆ خوای گەورە ئەوە بۆ جاری سێیەمە کە بە چاپ دەگەیەنرێت، داواکارم لە خوای گەورە کە هەمووان بە گشتی لاوان بە تایبەتی سوودی لێ ببینن وبیکاتە توێشووی دواڕۆژ بۆ نووسەر و وەرگێڕ و خوێنەر و هەموو ئەوانەی کە دەستیان دەبێت لە چاپکردن و بڵاوکردنەوەیدا ......

براتان / فلاح حسن عبدالله

باوکی ئەسماء

بسم الله الرحمن الرحيم

لە نووسەری ئەم پەرتووکەوە بۆ :

هەموو لاوێك كە لە تەمەنی هەرزەكاری و ئازارو مەینەتیەكانیدا دەژی .

هەموو لاوێكی دڵسۆز كە لە هەوڵی پاك ڕاگرتنی خۆی دایە و هەست بە ترسناكی ئارەزووەكان دەكات .

هەموو لاوێك كە جڵەوی ئارەزووەكانی خۆی گرتووە و هەمیشە بەدوای چارەسەردا دەگەڕێت .

هەموو لاوێكی بێ ئاگا كە هێشتا لە خەوی غەفڵەت بەخەبەر نەهاتووە.

هەموو باوك و دایكێكی دڵسۆز كە هەست بە لێپرسراوێتی پەروەردەكردنی ڕۆڵەكانیان دەكەن .

هەموو باوك و دایكێكی بێ ئاگا لە هەموو ئەو خەتورانەی كە لە مێشك و دڵی ڕۆڵەكانیاندایە .

هەموو بەخێوكار و مامۆستایەك كە ژیانی ئەمڕۆی لاوی ئوممەتی ئیسلامی بەلاوە گرنگە :

السلام عليكم ورحمة الله و بركاته ...

شوكر و ستایشی خوای پەروەردگاری جیهانیان دەكەم كە بە ڕاستی تەنها ئەو شایستەی سوپاس و ستایش كردنە نەك كەسی تر.

برام ئەم نامیلكەیەی بەردەستان بریتیە لە تۆماركردنی چەند بیرەوەرییەكی برای خۆتان ، كە هەمان ئەو ڕۆژانەی ئێوەی بینیوەو هەستی بەو ململانێ و زۆرانبازیەی ئێوە كردووە لە گەڵ ئارەزوو [1] و فێڵ و تەڵەكەكانی شەیتان ، وە لە ئەنجامی ئەو چەند ساڵەی كاركردنی لە بواری پەروەردەكردندا ئەوەی بۆ ڕەخساوە كە چاوی بكەوێت بە چەندین لاوی وەك ئێوە وتوانیویەتی درك بە هەندێك لە گرفت وڕازەكانیان بكات.

ئەم برایەتان ـ وەك ئێوە وایە ـ بارودۆخ و ژیانی ئەمڕۆی ئوممەتی ئیسلام بەگشتی و لاوان بەتایبەتی تووشی ئێش وئازاری كردووە ، ئێوەی لاو بەشێكن لەو شتانەی كە گرنگی پێدەدات و خۆی بە بەرپرسیار دەزانێت لەمەڕ یارمەتیدانتان، بۆیە حەزی كردووە لەم چەند پەڕە كەمەدا چەند بیرەوەرییەكتان بۆ بنووسێ بەمەبەستی چارەسەركردنی ئەو كێشانەی كە ئێوەی لاو پێوەی گیرۆدە بوون وە داواكارە لە ئێوە لە دوای خوێندنی ئەم نامیلكەیە ، كەم و كوڕییەكانی دابپۆشن و لە پەنهانیدا دوعای چاكەی بۆ بكەن كە خوای گەورە نیاز پاكی و بەردەوامی پێ ببەخشێ لە گوفتار و كرداردا و بەرەكەت بخاتە نامیلكەكە و بیكاتە توێشوی ڕۆژی دوایی.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ...

براتان : محمد بن عبد الله الدويش

[1] ووشەی ئارەزوو "**شهوة** "هەموو ئەو شتانە دەگرێتەوە كە مەیل و ویستی مرۆڤ ڕادەكێشن وەك (مال ، دەسەڵات ، ئافرەت و... هتد) ، بەلام لێرەدا زیاتر مەبەست پێی ئارەزووە جنسیەكانە .

چۆن بەهەشت بۆ خۆت مسۆگەر دەکەی ؟

برای لاوم باش بزانە کە تۆ کاتێك دەرونت لە شتە قەدەغەکراوەکان دەگریتەوە و ئەندامەکانی لەشت لە کردەوەی خراپ دەپارێزیت ئەوا بەویستی خوا لەوکەسانە دەبیت کە پێغەمبەری خوا ﷺ پەیمانی بەهەشتی پێداون و بۆی مسۆگەر کردوون .

لێرەدا ئەوەت لێ دەپرسم :کە ئایا تۆ جگە لە بەدەست هێنانی بەهەشت هیچ داواکاریەکی گەورەترت هەیە ؟

نەك هەر لە تۆ بەڵکو دەپرسم :

لەو **زانایەی** کە هەموو کاتەکانی بە فێربوون و فێرکردنی زانستی شەرعی دەباتە سەر .

لەو **بەندە لە خواترسەی** کە بەردەوام خەریکی خواپەرستیە .

لەو **تێکۆشەرەی** کە رۆح وجەستەی خۆی بەهەرزانترین نرخ بە خوای پەروەردگاری دەفرۆشێت .

لەو **کەسەی** کە هەموو هەوڵی خۆی بەگەڕ دەخات بۆ سەرخستنی ڕەوا(الحق) و ژێرخستنی ناڕەوا(الباطل)دا .

لەو **بانگەوازکارەی** کە شەونخونی شەوان و ماندوێتی ڕۆژان پێکەوە گرێ دەدات و بەردەوام خەریکی بانگەواز کردنی خەڵکە بۆ سەر ڕێبازی خوای گەورە و پێغەمبەرەکەی ﷺ .

لە هەموو ئەوانە دەپرسم :ئایە ئێوە ئەو کارەتان لەپێناو چیە ؟

بێگومان هەموویان یەك وەڵامیان هەیە کە ئەویش **بەهەشتمان دەوێ**، بەڕاستیش ئەمەیە وویست و ئامانجی کەسانی خوا ویست ، هەرچەندە ڕیگەکان جیاواز بن بۆ گەیشتن بەو ئامانجە، بۆیە ئەو پەڕی هەوڵی خۆت بخە گەڕ بۆ ئەوەی شایستەی ئەو پەیمانەی پێغەمبەری خوا بیت ﷺ کە دەفەرموێت (من يضمن لي ما بين لحييه و ما بين رجليه أضمن له الجنة) البخاری (٦٤٧٤)

واتە : کێ ئەوەی لە نێوان لێوەکانیدایە — زمان—ی وە ئەوەی لە نێوان ڕانەکانیدایە— دامێن—ی بۆم بپارێزێت، ئەوا من بەهەشتی بۆ مسۆگەر دەکەم .

یەکەم : ترسناکی یەکانی شوێنکەوتنی ئارەزوو

(١) ئایا بەرگەی ئەو ئازارە دەگریت ؟

﴿ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴾ (سورة الفرقان : ٦٨ — ٦٩) .

واتە: ئەوانەی کە هیچ هاوەڵ و شەریکێك بۆ خوای پەروەردگار ئەنجام نادەن و کەسێکیش ناکوژن کە خوای پەروەردگار کوشتنی قەدەغە کردبێت، مەگەر بە پێی ئەحکامەکانی خوای پەروەردگار بێت و داوێن پیسی و زینا ناکەن وە هەرکەسێك ئەوانە ئەنجام بدات ئەوا تووشی تاوان بووە و لە ڕۆژی دوایشدا سزاکەی بۆ چەند جار دەکرێتەوە ، و بەبێ ڕێزی لە دۆزەخدا دەمێنێتەوە .

ئایا بەرگەی ئەو ئازارە دەگریت ؟!

لە جابری کوڕی جوندوبەوە رضي الله عنه **لە پێغەمبەری خواوە** ﷺ **بۆمان دەگێڕێتەوە کە فەرموویەتی :** "رأيت الليلة رجلين أتياني ، فأخرجاني إلى أرض مقدسة ... فانطلقنا إلى ثقب مثل التنور ، فإذا فيه لغط وأصوات ، قال : فاطلعنا فيه فإذا فيه رجال ونساء عراة ، وإذا هم يأتيهم لهب من أسفل منهم ، فإذا أتاهم ذلك اللهب ضوضوا" ... فسأل عنهم ... فقيل : "الزناة والزواني" بخاری(٣٨٦)

واتە: ئەم شەو لە خەومدا دوو پیاو هاتنە لام و بردمیان بۆ زەویەکی پیرۆز ... و ڕۆیشتین تاکو گەیشتینە کونێك هەر وەکو تەنوور وابوو ، بینیم هات و هاوار و دەنگە دەنگێکی لێوە دێت ، فەرمووی : کە ڕوانیمانە تەنوورەکە بینیمان پیاوان و ئافرەتانێکی ڕووتی تێدایە بڵێسەی ئاگر لە ژێریانەوە دێت وە هەر کە ئەو ئاگرەیان لێ نزیك دەبووەوە دەستیان دەکرد بە هاوار وگریان، پرسیارم کرد ئەوانە کێن ؟ ووتی : ئەوانە ئافرەتان و پیاوانی زیناکار و داوێن پیسانن .

ئەمە بەشێکە لەو ئازارەی کە زیناکاران (داوێن پیسان) توشی دەبن لە لایەن خوای گەورە ، و ە ئەو کەسەش کە کردەوەی قەومی(لوط)- نێربازی - ئەنجام بدات ئەوە بەلایەنی کەمەوە وەك ئەوانە ئەگەر خراپتر نەبێت ،پاشان دەپرسم: **ئایا بەرگەی ئەوە دەگریت ؟!** وە ئایا خۆت توشی ئەو ئازارە دەکەی ؟ **برای شیرینم** من نامەوێ لە وەڵامدا بڵێی : من هێشتا بەو تاوانانە نەگەیشتووم و نەم کردوون ، باش بزانە کە پێشەکیەکان (سەیرکردن ،تێکەڵاوی، دەست پێوەدان ، و ...) هەنگاوی سەرەتایین بەرەو ئەو تاوانە گەورەیە ، هەربۆیە دەڵێم وریای خۆت بە.

(٢) پێ هەڵنانێك بەرەو ڕێگەی لەناوچوون :

برای لاوم ئایا نەتزانیوە کە دوژمنی گەورەت (شیطان) لەبەرامبەر خوای بڵند و پایەبەرزدا سوێندی خواردووە کە بەردەوام هەوڵەکانی بۆ گومڕاکردنی من و تۆ بێت بە هەر ڕێگایەك کە بۆی بگونجێ، قورئان بۆمان دەگێڕێتەوە کە ووتویەتی : ﴿ قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ثُمَّ لآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ وَلاَ تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴾
(سورة الأعراف : ١٦ ــ ١٧) .

واتە : شەیتان دەڵێت ئەی پەروەردگار سوێند بێت ، دەبێت ڕێگەی ڕاستی تۆ لە بەندەکان بگرم و هەوڵ بدەم گومڕایان بکەم ،پاشان لە پێش و پاش و ڕاست چەپەوە بۆیان دەڕۆم و وایان لێ دەکەم کە زۆربەیان شوکرانە بژێری نیعمەتەکانی تۆ نەبن .

زانیت **برام** چۆن بە هەموو شێوەیەك خەریکی گومڕاکردن و لە خشتە بردنی من وتۆیە، لەوەش زیاتر ئەو باش دەزانێت کاتێك کە بەندە تووشی تاوانێك دەکات (با بچوکیش بێت) بەڵام هەنگاوێکی بریوە و هەنگاوەکەی دواتری ئاسانتر دەبێت .

خوای گەورە لە قورئاندا باسی ئەو سێ کەسەمان بۆ دەکات کە لە جەنگی (أُحُد) دا دواکەوتن و تووشی ئەم تاوانە گەورەیە بوون کە یەکێکە لە تاوانە ناوبەرەکان (**الموبقات**) ، دەبینین بەهۆی هەندێك تاوانی بچووکەوە بووە، **خوای گەورە دەفەرموویت** : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْاْ مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُواْ وَلَقَدْ عَفَا اللّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴾ (سورة آل عمران : ١٥٥) .

واتە : ئەوانەی کە لە کاتی ڕوو بە ڕوو بوونەوەی کۆمەڵی برواداران و بێباوەڕان هەڵاتن و پشتیان هەڵ کرد لە دوژمن ، ئەوە شەیتان بوو تووشی ئەو کارەی کردن بە هۆی هەندێك لەو تاوانانەی کە پێشتر کردبوویان ، بەڵام خوای پەروەردگار لێی خۆشبوون ، و بێگومانیش خوای پەروەردگار لێبووردە و بەسۆزە بەرامبەر بە بەندەکانی .

بۆیە **برای ژیرم** باش بزانە کە شەیتان هەموو ڕێگەیەك دەگرێتەبەر بۆ ئەوەی تۆ تووشی تاوانێك بکات گەرچی بچوکیش بێت ، بەڵام دواتر و هێدی هێدی دەتگەیەنێت بە تاوانی گەورتر و پاشان پێت دەڵێت : **تۆ تازە دونیا و دوا ڕۆژیشت لە دەست داوە چیتر خوا لێت خۆش نابێت، بۆیە بە ئارەزووی خۆت چێژ لە خۆشییەکان وەربگرە ! گۆم تا زیاتر قووڵ بێت مەلەی خۆشترە** ، بەمەش ڕێگای گەڕانەوەت لێ دەبڕێ و بێ هیوات دەکات .

(٣) **ئاگاداری ئاخر شەڕی** (سوء الخاتمة) **بە:**

لە هەردوو (صحيح)ی پێشەوا (البخاري) و (مسلم) دا ، و لە عبداللهی کوڕی مسعود وە ﷺ کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " فوالذي نفسي بيده ، إن الرجل ليعمل بعمل أهل الجنة ، حتى ما يبقى بينه وبينها إلا ذراع ، فيسبق عليه الكتاب ، فيعمل بعمل أهل النار فيدخلها "

واتە : سوێند بێت بەو کەسەی کە نەفسی منی بە دەستە ، کەسی وا هەیە کردەوەی بەهەشتییان دەکات تا ئەو کاتەی کە ئەندازەی (باڵێك)ی دەمێنێتەوە بۆ ڕۆشتنە بەهەشتەوە ، کەچی هەڵدەگەڕێتەوە و کردەوەی ئەهلی دۆزەخ دەکات و دەڕواتە دۆزەخەوە .

هەر بۆیە دەبینین کە پێشینە پیاو چاکەکان چۆن لە ئاخر شەڕی (سوء الخاتمة) ترساون .

ڕۆژێکیان (سفيان الثوري) ـ ڕەحمەتی خوای لێ بێت ـ شەوێك تاکو ڕۆژ بووەوە هەر دەگریا ،کە ڕۆژ بووەوە پێی ووترا : ئایا ئەم گریانەت لەبەر تاوانەکانتە ؟ ئەویش پوشکەیەکی لەسەر زەوی هەڵگرت ووتی : " الذنوب أهون من هذه ، إنما أبكي خوف الخاتمة " .

واتە : تاوانەکان لەم پوشکەیە لەلام سوکترن ، بەڵکو من لەترسی ئاخرشەڕیدا دەگریم .

برای لاوم : ئایا تۆ نازانی ڕاهاتن لەسەر تاوان و زاڵبوونی بەسەر دڵدا یەکێکە لە گەورەترین هۆکارەکانی ئاخرشەڕی (سوء الخاتمة) ؟

دەگێڕنەوە جارێکیان پیاوێك عاشقی گەنجێکی جوان دەبێت و بەشێوەیەکی وا کە ئارامی لێ بڕیبوو، خۆشەویستی کوڕەکە تەواو لە دڵیدا چەسپابوو ، تا وای لێ هات پیاوەکە بەهۆیەوە نەخۆش کەوت ،گەنجەکەش هەر خۆی لێ بە دوور دەگرت ، خەڵکیش زۆرجار بەگەنجەکەیان دەووت ئەگەر بۆ تەنها جارێکیش بێت سەردانی ئەو پیاوە بکە ، بۆیە ناچار گەنجەکە بەڵێنی دا کە سەردانێکی ئەو کابرایە بکات ،کاتێك کە ئەم هەواڵە بەکابرا ڕاگەیەنرا لەخۆشیا ساغ بویەوە و هەموو غەمەکانی لە بیر چوو، وە بە بەردەوامی چاوەڕوانی کاتی دیاری کراوی هاتنی گەنجەکەبوو، لەم بارەدا یەکێك لەو کەسانەی کە هەوڵی قایلکردنی گەنجەکەی دەدا بۆ سەردانکردنی ئەم پیاوە، هات و پێی ووت : گەنجەکە تا نیوەی ڕێگا لە گەڵیدا هاتووە و پاشان گەڕاوەتەوە ، کابرای چارە ڕەشیش کە ئەمەی بیست شتێك لە دەستی بوو کەوتە سەر زەوی و لە جاری جاران خراپتری لێ هات و نیشانەی مردنی تیا دەرکەوت، تا وای لێ هات لەسەرەمەرگ و دواساتەکانی ژیانیدا دەیوت :

أسلم يا راحة البال العليل ويا شفاء المدنف النحيل
رضـــاك أشهى إلى فؤادي مـــن رحمة الخالق الجليل

پێیان ووت : فلان کەس لە خوا بترسە تۆ لەسەرەمەرگدای، ئەویش ووتی : ئەوە پێشتر بوو، بۆیە ئەوخەڵکەش ماڵەکەیان بەجێ هێشت،کە گەیشتنە بەر دەرگای ماڵەکە،گوێیان لە هاواری کەسووکارەکەی کە بۆ مردنی دەگریان.

کابرایەکی تریش لەلای ماڵی خۆی ڕاوەستابوو ، لەو کاتەدا کەنیزەکێکی جوان بەلای دا تێپەڕ بوو ، لە کابرای پرسی : کامەیە ڕێگای گەرماوی (منجاب) ؟ ئەویش بەنیازێکی خراپەوە پێی ووت : ئەمە گەرماوی (منجاب)ە و مەبەستی ماڵەکەی خۆی بوو ، کەنیزەکەکەش بێ ئاگایانە چووە ژورەوە و کابراش شوێنی کەوت ، دواتر کە کەنیزەکە بەنیازی کابرای زانی ، خۆشحاڵی پیشان دا و پێی ووت : باشتر وایە کە شتێکمان هەبێت کەش و هەواکەمان زیاتر خۆش بکات و دڵمان پێی خۆش بێت ـ مەبەستی پێی خواردن و خواردنەوە بوو ـ ئەویش پەرۆشانە ماڵی بەجێ هێشت بێ ئەوەی دەرگاکەی لە سەر دابخات و هەموو ئەوەی کە پێویست بوو هێنای ، کە گەڕایەوە ماڵەوە بینی کەنیزەکەکە ماڵی بەجێ

هێشتووە و دەرباز بووە ، کابراش تووشی غەم و پەژارەیەکی زۆر بوو ، وە بەردەوام لە یادکردنیدا بوو ، و بەرێگاو باندا دەهات و دەڕۆیشت و دەیووت :

یا رُبَّ قائلة یوما و قد تعبت   کیف الطریق إلی حمام منجاب

لە یەکێك لەو ڕۆژانەی کە ئەم ووتەیەی دووبارە دەکردەوە ، کەنیزەکێکی تر لە تاقی ماڵێکەوە پێی ووت:

هلاّ جعلت سریعا إذ ظفرت بها

حرزا علی الدار أو قُفلا علی الباب

کابراش بەمە زیاتر توشی ئێش و ئازار بوو ، تاوەکو گەیشتە سەرە مەرگ لەدوا ساتەکانی ژیانیدا هەرئەو دێڕە شیعرەی دووبارە دەکردەوە[٥] .

بینیت **برای خۆم** ـ خوا بتپارێزێت ـ هەواو ئارەزوو چی بەسەر خاوەنەکەی دێنێت ؟ بۆیە وریابە لەو چارەنوسە ڕەشە.

(٤) کام لەم دوو خۆشەویستییە هەڵدەبژێریت؟

برای خۆم باش بزانە کە دڵی بەندە وەك دەفرێك وایە و ئەم دەفرەش بەتاڵ نیە لە خۆشەویستێك کە دڵ ئومێد پێیەتی و ترسی لە دەست دانی هەیە ، وە ئەوەش بزانە کە دووشتی دژیەك هەرگیز کۆنابنەوە ، بۆیە لێت دەپرسم: ئەگەر دڵت بە خۆش ویستنی هەواو ئارەزووەکان پڕ بوو ، پێت وایە کە شوێنێکی تر دەمێنێتەوە بۆخۆشەیستنی خوای پەروەردگار و ئەوەی کە خوا پێی خۆشە ؟

برام باش بزانە کە ڕێگای ڕاست یەك ڕێگایە ، بۆیە چارەنوسی خۆت دیاری بکە و یەکێك لەو دوو ڕێگا بۆخۆت هەڵبژێرە ، وە من لێرەدا پێت ئەڵێم : کە ئەگەر خۆشەویستی خوا و چێژی ئیمانت وویست و هەڵبژارد ئەوە دڵنیابە کە هەرگیز بەدەستی ناهێنیت تاکو دڵت بە تەواوی پاك نەکەیتەوە لە هەموو ئەو شتانەی کە مایەی تووڕە بوونی ئەوە ، وە ئەوەش بزانە کە ئەگەر دڵت بە غەیری خواوە پەیوەست بوو ئەوا هەرگیز ناتوانی چێژ لە باوەڕەکەت و شیرینی کردەوە چاکەکانت وەربگریت ؟

ئێستاش لێت دەپرسم : تۆ لە کام کۆمەڵەی ؟ هەر لە ئێستاوە جێگەی خۆت دیاری بکەو لەوەش دڵنیابە کە ئەو شتەی لە ژیاندا خەمت بۆ دەخوارد و پەرۆشی بووی ، هەر ئەوەت دێتە پێش لە سەرەمەرگدا و هەر لە سەر ئەوەش زیندوو دەکرێیتەوە.

(٥) ئایا هیچت نەبیستوە دەربارەی نەخۆشیە جنسیەکان (الامراض الجنسیة) ؟

بەڕاستی سوننەتی خوای پەروەردگار وایە کە ئەو کەسانەی سەرپێچی فەرمانەکانی دەکەن ئەوا لە دونیادا توشی سزایان دەکات پێش ڕۆژی دوای ، وە ئەم جۆرە تاوانەش کە داوێن پیسی یە (زینا) سزایەکی تایبەتی خۆی هەیە .

عبدالله ی کوڕی عە مر ی کوڕی عاصرضي الله عنه **بۆمان دەگێڕێتەوە لە پێغەمبەرەوە** ﷺ **کە فەرمویەتی :** " یا معشر المهاجرین خصال خمس إذا ابتلیتم بهن وأعوذ بالله أن تدرکوهن ، لم تظهر الفاحشة في قوم قط حتی یعلنوا بها إلا فشا فیهم الطاعون والأوجاع التي لم تکن مضت في أسلافهم الذین مضوا ، و لم ینقصوا المکیال والمیزان إلا أخذوا بالسنین وشدة المئونة وجور السلطان علیهم ، و لم یمنعوا زکاة أموالهم إلا منعوا القطر من السماء ولولا البهائم لم یمطروا ، و لم ینقضوا عهد الله وعهد رسوله إلا سلط الله علیهم عدوا من غیرهم ، فأخذوا بعض ما في أیدیهم ، وما لم تحکم أئمتهم بکتاب الله ویتخیروا فیما أنزل الله إلا جعل الله بأسهم بینهم " السلسلة الصحیحة (١٠٦)

---

[٥] بروانە : پەرتۆکی (العاقبة) لاپەڕەی : ١٧١ و پاش ئەوە .

واتە : ئەی کۆمەڵی کۆچەران پێنج ئاکار و سیفەت هەن ، ئاکام و ئەنجامەکانیان زۆر خراپن ، پەنا دەگرم بە خوای پەروەردگار لە وەی کە تووشی بن :

یەکەمیان : داوین پیسی و زینا لە هیچ گەل و نەتەوەیەکدا دەرنەکەوتووە تاکو گەشتۆتە ئەوەی کە ئاشکرا بکرێت ، ئیللا نەخۆشی (طاعون) ، و پەتا و دەرد و بەڵایان تێدا بڵاو بووەتەوە ، بە شێوەیەك کە لە پێشینیاندا نە بوو بێت.

دووەمیان : وە هیچ گەل و نەتەوەیەك فێڵ و تەڵەکەبازی و خیانەتیان لە کێش و پێوانەدا نەکردووە ، ئیللا خوای پەروەردگار قات قڕی و گرانی و ستەمی کاربەدەستانی تووشکردوون .

سێیەمیان : وە هیچ گەل و نەتەوەیەك زەکاتی ماڵ و سامانیان قەدەغە نەکردووە ئیللا خوای پەروەردگار بارانی ئاسمانی لێ گرتوونەتەوە ، وە ئەگەر لە بەر ئاژەڵ نەبایە ئەوا هەرگیز بارانی بۆ نەدەباراندن .

چوارەمیان : وە هەر گەل و نەتەوەیەك ئەو پەیمانەیان شکاندبێت کە بە خوای پەروەردگار و پێغەمبەرەکەی دابێتیان، ئیللا خوای پەروەردگار دوژمنێکی لە غەیری خۆیان زاڵکردووە بە سەریاندا ، ئەو دوژمنانەش سەروەت و سامانەکانیان بۆ خۆیان بردووە .

پێنجەمیان : وە هەر کاتێك پێشەوا و سەرکردەکانیان بە پەرتووکی پەروەردگاریان حوکمیان نەکرد بێت ، بەڵکو بە ئارەزووی خۆیان هەڵبژاردەیان لێکرد بێت ، ئیللا خوای پەروەردگار شەڕ و ئاژاوەی خستۆتە نێوانیانەوە .

ئایا هیچت بیستوە دەربارەی نەخۆشی (الزهري) [٧] یان (السيلان)[٨] ؟

لە سەر ژمێرییەکی ساڵی (١٩٧٧)دا ژمارەی تووش بووان بە نەخۆشی (الزهري) لە هەر ساڵێکدا گەیشتوەتە (٥٠ مليون) ، وە تووش بووانی نەخۆشی (السيلان) ساڵانە دەگاتە پێنج ئەوەندە ، واتە (٢٥٠ مليون) وە لە ساڵی (١٩٨١) ژمارەی تووش بووانی نەخۆشیەکی تر کە ئەویش (الهربس التناسلي) یە تەنها لە ولایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا گەیشتوەتە (٢٠ مليون) .

وە ئەوانەی کە سەرپێچی فەرمانەکانی خوای گەورە دەکەن توش بوون بە نەخۆشی (الإيدز) [٩] کە بڵاو بووەتەوە و بەردەوامیشە لە بڵاوبوونەوە بەشێوەیەکی ترسناك (زیاد بوونێکی ڕێژەی ١-٣-٩-٢٧-٨١ ....) کە لە ساڵی (١٩٨١) ژمارەی تووش بووانی تەنها لە ئەمریکا گەیشتە (٢٥٢) ، وە لە ساڵی (١٩٨٣) گەیشتە (٢٦٤٣) ، وە لە (٣٠-٦-١٩٨٥) گەیشتە (١٢٠٦٧) وە لە (٣-٢-١٩٨٦) گەیشتە (١٧٠٠١) ، ئەوەش بزانە کە (٧٣٪) ی تووش بووانی ئەم نەخۆشیە (الإيدز) لە وانەن کە خەریکی کاری نێر بازیین .

وە ئەمەش یەکێکە لە تووش بووانی ئەم نەخۆشیە کە ئەکتەرێکی سینەمای ئەمریکیە بە ناوی (ڕۆك هدسون) کە لە سەر جێگای مردن دەڵێت : ((من چاوەڕوانی قەدەرم کە لە دەرگام بدات ، لە ناخمەوە گوێم لێیەتی ، من نەم دەویست بەو شێوەیە ئازار بدرێم لە ڕێگای ئەم نەخۆشیەوە کە بە شێر پەنجەی ئەم سەردەمە دادەنرێت وە سەرەڕای بزەی خەڵکانێکی زۆر بۆم و پیرۆزبایی لێ کردنم و هیوای چاك بوونەوە بۆ خواستنم ، بەڵام من هەر چاوەڕوانی قەدەرم کە لە دەرگام بدات بۆ دواساتەکانی ژیانم))

---

[٧] نەخۆشیەکی میکرۆبییە کە تەنها لە سەر مرۆڤ دەژی و لە ڕێی زینا و داوێن پیسیەوەدەگوێزرێتەوە .

[٨] نەخۆشیەکە بەهەمان شێوەی پێشوو، هۆکارێکیشە بۆ نەزۆکی.

[٩] نەخۆشی نەمان و لە ناوچوونی بەرگری لەش کە یەکێکە لە هەرەشە گەورەکان بۆ سەر جیهان و بەهۆی ڤایرۆس و لە ڕێی زینا و داوێن پیسیەوە دەگوێزرێتەوە.

(٦) **سزا لە هەمان جۆر و ڕەگەزی کردەوەیە (الجزاء من جنس العمل) :**

ئەمە ڕێسایەکی شەرعی و سوننەتێکی نەگۆڕی خوای پەروەردگارە لە گەردووندا ، **برای لاوم** ئایا تۆ پێت وایە ئەو کەسەی بە شێوەیەکی ڕەها و بە بێ گوێ دان بە هیچ سنورێك دەرگا بۆ ئارەزووەکانی والاّ بکات ، بە ئاسانی لە سزای خوای گەورە ڕزگاری دەبێت ؟ بێ گومان نەخێر، کەمترین بەشی سزای ئەوەیە کە بەر ئەو ڕێسایەی سەرەوە بکەوێت و وەك دەوترێ چی بڕوێنی ئەوە بە دەست دێنی وە پێشەوا (**شافعي**) دەڵێت :

عفّوا تعفّ نساؤكم في المحـرم   وتجنبـوا مـــا لا يليق بمسلم
إن الــزنا دَيْن إذا أقـــرضته   كان الوفاء من أهل بيتك فاعلم
من يَـــزْنِ يُـــزْنَ به ولو بجداره   إن كنت يـــا هذا لبيباً فـــافهم

واتە : خۆتان پاك ڕاگرن و بپارێزن ، لە ئاکامدا ئافرەتەکانتان لە جێگە و شوێنی خۆیان پارێزراو دەبن ، و دووریش بکەونەوە لە هەموو ئەو شتانەی کە شایستەی موسڵمان نین ، ئەوەش بزانن کە داوێن پیسی و زینا قەرزێکە بەلای ئەنجام دەرەکەیەوە،دەبێت بدرێتەوە ئەگەر چی دانەوەی ئەو قەرزە لە لایەن کەس و کارتانەوە بێت، ئەو کەسەی کە داوێن پیسی و زینا بکات ، داوێن پیسی و زینای لە گەڵدا دەکرێت ، ئەگەر بە دیواری خانووەکەشی بێت ، جا ئەگەر تۆ دانا بیت تێدەگەیت .

بۆیە **برای لاوم** بزانە کە ئەوەی کە دەست درێژی بکاتە سەر شەرەف و ناموسی خەڵکی ، بە دووری مەزانە کە خەڵکانی تر دەست درێژی بکەنە سەر شەرەفی کچ و خوشکی ئەو وە ئەوەی سنورەکانی خوای پەروەردگار نە پارێزێت ، دوور نییە خێزانەکەی خیانەتی لێ بکات ، خوای گەورە من و تۆش لە هەموو خراپەیەك بپارێزێت.

بۆیە **برای لاوم** ئابڕوی خۆت بپارێزە بە پاراستنی ئابروی خەڵکی و باش بزانە کە لە وانەیە سزا بدرێیت بە هەمان جۆری تاوانەکەت و هەر ئەو شتە توشی ماڵ و منداڵت بێت کە بە سەر خەڵکیت هێناوە .

دووەم : هۆکارەکانی شوێنکەوتنی ئارەزوو

(١) **لاوازی باوەڕ :**

بەڕاستی باوەڕ بوون بە خوای بڵند و باڵا دەست ، پارێزەرە لە تاوانەکان و بەردێکی سەختە کە ئارەزووەکانی نەفسی خراپەکاری لە بەردەمدا ورد دەبێت، چونکە بەندە هەرچەندە باوەڕی لاواز بێت زیاتر بوێر دەبێت لە شکاندنی سنورەکانی خوای پەروەردگار . **برای لاوم** ئایا تۆ پێت وایە ئەو کەسەی کە دەگاتە ئەو پلەیەی کە خوا بپەرستێت وەك چۆن بڵێی خوا دەبینێ ، جورئەتی تاوانکردنی هەبێت ؟ تەنانەت ئەگەر تاوانێکی کرد سور دەبێت لە سەری وپەشیمان نابێتەوە ؟

هەر بۆیە باش بزانە کە لاوازی باوەڕ گەورەترین هۆکاری کەوتنە نێو قوڕ و لیتاوی ئارەزووە پیسەکانە .

(٢) **چاوێك بە هاوڕێکانتدا بخشێنەوە :**

برای لاوم بەئەرك نەبێت تاك تاکی هاوەڵ و هاوڕێکانت بهێنە پێش چاوی خۆت و بزانە لەوانەیان تێدایە کە لە ڕۆژی دوایدا پێیان بڵێی : ﴿يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا﴾ (الفرقان : ٢٨ ــ ٢٩)

واتە : وەیل و بەدبەختی و نەهامەتی بۆ من خۆزگە فلانەکەسم بە هاوەڵی خۆم نەکردبایە ، چونکە ئەو بوو لە باوەڕ و ئیسلامەتی لای دام و دووری خستمەوە دوای ئەوەی کە خوای پەروەردگار هیدایەتی پێ خەلات کردم ، بێگومان شەیتان ڕێگرە لەوەی کە مرۆڤ ڕێگای ڕاست وەربگرێت .

وە ئایا هەموویان لەو هاوڕێیانەن کە ڕازیت بەوەی لە قیامەتتدا لە گەڵیان حەشر بکرێیت؟چونکە پێغەمبەر و خۆشەویستەکەت ﷺدەفەرموێت(المرء مع من أحب)متفق علیه

واتە : مرۆڤ لە ڕۆژی دواییدا لە گەڵ ئەو کەسە دەبێت کە لە دونیادا خۆشی ویستووە .

دواتریش ئایا ڕازیت لە دینی و ئاکاری هەموویان ؟ چونکە ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خوات ﷺ لەلا شاراوە نیە کە فەرموویەتی : " المرء على دين خليله ، فلينظر أحدكم من يُخالل " السلسلة الصحيحة (٩٢٧)

واتە : مرۆڤ لە سەر ئایینی برادەر و هاوڕێکەیەتی ، جا با هەر یەکێك لە ئێوە بزانێت برادەری و هاوڕێتی کێ دەکات .

لە ئاکامدا ئایا بۆت دەرکەوت کە هاوڕێکانت لە چ کۆمەڵەیەکن ؟ لە بفرۆشانی بۆنی خۆش وگوڵاون ، یان لە کوورەچیانن ؟ ئەوەشت لا ئاشکرایە کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " مثل الجليس الصالح والجليس السوء ، كحامل المسك ونافخ الكير " صحيح سنن ابن ماجه ٢٣٧٨

واتە : نموونەی هاوڕێی چاك و خراپ ، وەکو بۆن فرۆش و کوورەچی وان .

ئەگەر هاوڕێ وبرادەر کاریگەرییان هەبێت لە سەر یەکتر لە هەر قۆناغێکی تەمەن ، ئەوا بێ گومان ئەو کاریگەرییە زیاتر دەبێت لە قۆناغی لاوێتیدا لە ڕاکێشانی یەکتر بەرەو لیتاوی ئارەزووەکان ، لە لێکۆلینەوەیەك کە ڕۆژنامەی (الأنباء) ی کوەیتی ئەنجامی دابوو گەنجێك بە ناوی (ن . م ، ١٧ساڵ) دەڵێت : ((جاری یەکەمم بوو کە ئەو جۆرە فلیمانە ـ سێکسی ـ ببینم ئەوەش پێش چەند ساڵێك بوو لە سەردانێکمدا بۆ لای هاوڕێیەك کە ئەو فلیمە لە ژوورەکەیدا بوو ، هەڵسا بە داگیرساندنی فلیمەکە)) [١٥].

یەکێك لەو گەنجانەی کە گەڕاوەتەوە (دار الملاحضة) کە خانەیەکە ئیشی چاودێری کردنی لاوان و چارەسەری گرفتەکانیانە لە (ریاض) ، دوای ئەوەی کە ماوەیەك لەو خانەیە دەبێت و دواتر دەردەچێت دەڵێت : ((هۆی دوبارە گەڕانەوەم بۆ ئەم خانەیە ئەوەیە کە لە دوای دەرچوونم لێرە دیسان گەڕامەوە ناو هەمان پێڕی هاوڕێ خراپە کۆنەکانم ، چونکە هەر کە لەم شوێنە دەرچووم دەبینم چاوەڕێم دەکەن و بانگم دەکەن بۆ هەمان خراپەکاری یەکانی پێشووم ، پاش ئەوەی کە کردەوەی خراپم بۆ دەڕازێننەوە و بەچاکم پیشان دەدەن ، بەمەش گەڕانەوەم بۆ لای پەروەردگار و تۆبەکان و سور بوون و بەردەوامیم لە سەر کاری چاکە لە بیر دەبەنەوە ، بۆیە منیش بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ ئەم خانەیە و خۆم ڕزگار بکەم لە چنگ ئەو پێڕە هاوڕێ خراپە)) [١٦].

وە ئەوەش بزانە کە مەرج نییە هاوڕێی خراپ تەنها کەسانێك بن کە زیندانیان بینیبێت ، یان خانەکانی ئامۆژگاری و ڕاست کەرەوەکانی لاوان ، وەك هەندێ پێیان وایە ، و مەرجیش نییە لە جگەرەکێشەکان بێت وەك هەندێکی تر پێیان وایە .

بەڵکو هاوڕێی خراپ ئەو کەسەیە کە تاوانەکانت بەجوان دێنێتە پێش چاو و دەیڕازێنێتەوە ، و کاری چاکەت لە لا ناشرین دەکات ، کە لەوانەیە ئامۆزا یان خزم و هاوسێ یان ڕەنگە تەنانەت هەندێ جار براشت بێت .

وە لە کۆتایدا ئەوەت پێڕادەگەیەنم کە ئامان نەکەی بەشێوەیەکی کاتی واز لە هاوڕێی خراپ بهێنی ! بەڵکو پێویستە کە ئەمرۆ بۆت دەرکەوت کە فلان کەسی هاوڕێت کەسێکی خراپە هەوڵ بدە بۆ سبەینێ نەیبینیتەوە ، چونکە نموونەی ئەو کەسەی کە بەشێوەیەکی کاتی واز لە هاوڕێی خراپ دەهێنێت ، وەك ئەو کەسە وایە کە فێری خواردنێکی زیان بەخش بووە و کە زیانی ئەو خواردنەی بۆ دەرکەوت بڕیار دەدات ڕۆژانە دوو ژەمی لێ دەخوات لە جیاتی ئەوەی کە سێ ژەمی لی بخوات

---

[١٥] ڕۆژنامەی (الأنباء الكويتية) (١٣ / ٨ / ٨٧)

[١٦] گۆڤاری (دار الملاحظة) ژمارەی (٣) لاپەڕەی (٥١) .

،بگرە هاوڕێی خراپ زیانی زۆر زیاترە لە خواردنی زیانبەخش ، ئەگەر بە ووردی بیر لەو مەسەلەیە بکەیتەوە ئەوەت بۆ ئاشکرا دەبێت .

(٣) سەیرکردنی حەرام تیرێکە لە تیرەکانی شەیتان :

براى لاوم ئایا پێت درووست و ڕەوایە کە چاووت بەرەڵا بکەی بۆ سەیرکردنی هەمووئەوانەی کە بەپێشتدا دێن و دەڕۆن پیاو بن یان ئافرەت ، لە دوای ئەوەش بپرسی و وبڵێی : هۆی هەڵچوون و ورووژاندنی ئەم شەهوەت و ئارەزووەم چیە ؟ وە ئایا بەجوان و شایستەی دەزانیت بۆ خۆت کە بەردەوام خەریکی سەیرکردنی هەموو ئەو شتە خراپانە بیت کە لە سەر شاشەی تەلەفزیۆنەکانەوە پێشکەش دەکرێت لە وێنەی ئافرەتانی ڕووت و نیمچە ڕووت و فلیمە ئارەزوو هەژێنەرەکان ، یان خۆت بە خویندنەوەی گۆڤار و ڕۆمانی بزوێنەرەوە خەریك بکەیت ، یان بە دوای گۆرانی ئابڕوو بەردا بگەڕێیت ؟ ئایا **براى لاوم** تۆ ئەمانە دەکەی ؟ بەلآم من هەرگیز باوەڕ ناکم تۆ وا بیت بە لًکو پێم وایە تۆ زۆر لەوە ژیرتر بیت کە کاتی خۆت بەو شتە بێ سوودانە بەسەر بەری ، وە پێشم وانیە کە تۆ ئەو شتانە ئەنجام بدەیت و پاشان بپرسی : چارەسەر چیە ؟ چونکە خوای پەروەردگار فەرموویەتی : ﴿ قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴾ (سورة النور : ٣٠ ــ ٣١) .

واتە : ئەی پێغەمبەر ﷺ فەرمان بکە بە پیاوانی باوەڕدار و پێیان بڵێ: با چاویان لە ئاست ئافرەتی نامەحرەم دابخەن و داوێنیشیان بپارێزن لە داوێن پیسی و زیناکردن ، چونکە ئەوە پاکتر و چاکترە بۆیان ، ئەوەش بزانن کە خوای پەروەردگار ئاگادارە لە هەموو کردەوەکانیان ، هەروەها بە ئافرەتانی باوەڕدار بڵێ : با چاویان لە ئاست پیاوانی نامەحرەم دابخەن و داوێنیشیان بپارێزن لە داوێن پیسی و زیناکردن .

هەر وها (ابن القيم) دەڵێت :

كل الحوادث مبداهـــا من النظر
و معظم النار من مستصغر الشرر
كم نظرة فتكت في قلب صاحبها
فتك السهـــام بلا قـــوس ولا وتر

واتە: هەموو تاوانەکان سەرچاوەیان لە سەیرکردن و ڕوانینی حەرامەوەیە ، ئاگرە گەورە و بڵێسە دارەکانیش بە هەمان شێوە لە ترووسکە بچووکەکانەوە درووست دەبن ، چەندەها بینین هەبوو کاریگەریان لە سەر دڵی خاوەنەکانیان وەك کاریگەری تیر وابوو ، کەچی کەوانیشی تێدا بەکار نەهێنراوە .

هەروەها دەڵێت :

مـــازلت تتبـــع نظرة في نظـــرة
في إثر كـــل مليحـــة و مليـــح
وتظن ذاك دواء جرحك وهو في
التـــحقيق تجريـــح على تجريـــح
فـــذبحت طرفك باللحاظ وبالبكا
فـــالـــقلب منك ذبيح أي ذبيح

واتە : هەر جوانێکت بەر چاو بکەوێت جار لە دوای جار تەماشای دەکەیت ، گومانیشت وایە کە ئەوە تیماری برینەکەت بێت ! لە ڕاستیدا ئەوە برینە لە سەر برین ، تۆ دیدەدەکانت سەرگەردانی شوێنی ئەم و ئەو کردووە، هەر ئەوەش بوەتە هۆی ئەوەی کە دڵت ببێتە قۆچی قوربانی.

(٤) تەنهایی و دووره پەرێزی لە خەڵك :

برای لاوم یەکێکی تر لەو هۆکارانەی کە دەبێتە هۆی لاوازی باوەڕ ـ بیری خۆم و تۆشی دەخەمەوە ـ ئەویش دەست بەتاڵی و تەنهایی یە، چونکە تۆ کاتێك بەتەنها لە شوێنێك دەمێنیتەوە ، بیرکردنەوە و خەیاڵ دەست دەکێشێت بەسەرتدا و شەیتانیش ئەم بارە بەهەل دەزانێت بۆ ئەوەی جڵەوی کارەکان بگرێتە دەست ، بۆیە سەرەتا داوات لێ دەکات کە بیر لە چێژی جنسی بکەیتەوە، کە ئەمەش بە بیرکردنەوە دەست پێ دەکات ، بەڵام دواتر پەرەدەسێنێت و دەبێتە هیممەتێك لە ناختدا و دواتریش سووربوون لەسەر ئەنجامدانی کارێك واتە دەبێت بە (بڕیار) کە قۆناغی پێش کۆتاییە وپاشان داوای جێبەجێکردنی ئەو کارەت لێ دەکات کە لە ناختدایە، **برای خۆم** ئەوەش بزانە کەبە لای کەمەوە ئەنجامی هەموو ئەمانە بریتی دەبێت لە بە دەست هێنانەوەی ئاوی شەهوەت ، کە لە ئەنجامەکانی : غەم و پەژارەیی زۆر و گێلی و کەمتەرخەمی و بێ هیممەتی و لە دەستدانی پیاوەتی و شەرم کردن و زیان گەیاندن بەمێشك و چاو و لاواز بوون و چەمانەوەی شان و باڵەکان و لاوازبوونی ماسولکەکانی هەرس و لەوانەشە ببێتە هۆی بێ توانایی بەجێهێنانی ئەرکی (جووتبوون) ئەگەر بەردەوام بیت لەسەر ئەو کارە و بە زۆری ئەنجامی بدەیت، ئەوا سەرەڕای هەموو ئەمانەش کارێکی ناشەرعیە و ووتەی خوای گەورەی بەسەردا ڕاست دەبێتەوە کە فەرموویەتی :﴿ فَأُولَـٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴾ واتە:ئەوانە لایانداوە بۆ شتێك کە ڕێپێدراو نیە بۆیان .(المؤمنون : ٧)

برای لاوم لەوانەشە بڵێی تۆ داوات لێ کردم کە وازبهێنم لە هاوڕێی خراپ و فەرمانی ئەوەیشت پێ کردم کە چاوێك بەهاوڕێکانمدا بخشێنم ، ئەی چۆن ئێستا داوام لێ دەکەیت کە دووربکەومەوە لە تەنهایی ؟ منیش دەڵێم : نامەوێ بێزارت بکەم و دووره پەرێزت بکەم لە خەڵکی ، بەڵام ئەگەر ئارام بگری و بەردەوام بیت لە خوێندنەوەی ئەم نامیلکەیەی کە لە بەردەستتدایە ئەوا بەویستی خوا وەڵامەکەت دەست دەکەوێ لە بەشی چارەسەریەکان .

(٥) بیرکردنەوە لە ئارەزووبازی دەردێکی کوشندەیە :

لە تەواوێتی بەسۆزی و میهرەبانی خوای گەورە ئەوەیە کە لە مرۆڤ ناپرسێتەوە و سزای نادات لە سەر بیرکردنەوە و خەیاڵاتەکانی تاوەکو بەقسە نەیکات یان بەکردەوە ئەنجامی نەدات ، گەنجێکی زۆر هەیە کە تامو چێژێکی کاتی لەوجۆرە بیرکردنەوە یە وەردەگرن ، کە لەوانەیە لە سەرەتادا پێی خۆش بێت لە سەر شاخێکی زۆر بەرز بخرێتە خوارەوە نەك ئەو شتەی کە لە مێشکیدایە بەکردەوە ئەنجامی بدات ، بەڵام لە گەڵ ئەوەشدا پەرەی پێدەدات و تا وای لێ دێت تێکەڵ بە نوێژەکانیش دەبێت !ـ وەك هەندێ لاو خۆیان دانیان پێداناوە و باسیان بۆکردووم ـ وە ئەگەر ئەم بیرکردنەوەیە درێژە بکێشێت ئەوا ئارەزووش بەرزدەبێتەوە تاوەکو دەست بەسەر دڵدا دەگرێت و وەك بورکانێکی گڕکاوی لێدێت کە بەدوای هەلێکدا دەگەڕێت کە بەهۆیەوە بتەقێتەوە.

بۆیە **برای ژیرم** دوور بە لەوەی کە بیر لە ئارەزووبازی بکەیتەوە ،بەڵکو هەرکاتێك لە دەرگاتی دا دەرگای بە ڕوودا دابخە و بیر لەو شتانە بکەرەوە کە سودی دنیا و دوا ڕۆژتی تێدایە ، یان بیر لە دروست کراوەکانی خوای گەورە و ڕۆژی دوایی و نەهامەتی موسڵمانان و دووریيان لە ڕێبازی پێغەمبەر ﷺ ەوە بکەرەوە .

سێ یەم : چارەسەرکردنی شوێنکەوتنی ئارەزوو

برای لاوی خۆشەویستم دوای ئەوەی کەلە لاپەڕەکانی پێشوودا باسی خراپی و ئاکامی شوێن کەوتنی ئارەزووەکانمان کرد، وە پاشانیش باسی هۆکارەکانی شوێن کەوتنی ئارەزووەکانمان کرد، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە من و تۆ پێکەوە نەخۆشیەکەمان دیاری کردووە و ماوەتەوە چارەسەری گونجاوی بۆ دیاری بکەین، وا لێرەش بەویستی خوای پەروەردگار ڕێگاکانی چارەسەرکردن دیاری دەکەین بۆ ئەوەی بەتەواوەتی ڕزگارمان بێت لەو نەخۆشیە ترسناك و فەوتێنەرە ، وەبیری خۆم و خۆتی دەخەمەوە کە لە خوێندنەوەی چارەسەرەکان پێویستە هەوڵ بدەین بە تەواوەتی لە باسەکە بگەین و لەواقیعدا پیادەیان بکەین :

(١) باوەڕبتەوی (بەهێزی ئیمان) بەڕێکی سەختە کە ئارەزووەکان لەبەردەمیدا وورد دەبن :

برای لاوم بەڕاستی بەهێزی ئیمان بوون بە خوای پەروەردگار ، چاکترین پارێزەرە بۆ بەندە لە کەوتنە ناو تاوانەکانەوە ـ دوای سەرخستن و تەوفیقی خوای پەروەردگار ـ وە ئەگەر بپرسی چۆن؟! دەڵێم ئەی ئەوە نیە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێ: " لا يزنـــي الزانـــي حين يزني وهو مؤمن " متفق عليه

واتە : مرۆڤی داوین پیس و زینا کار لەو کاتەی کە ئەو تاوانە ئەنجام دەدات باوەڕی تێدا نامێنێت .

کەواتە کاتێك دڵەکەت پڕ دەبێت لە ئیمان ودڵ و دەروون و هەستت داگیردەکات، ئەوا هەرگیز ناتوانیت سنورە قەدەغەکراوەکانی خوای پەروەردگار بشکێنیت ، وە ئەگەر جارێکیش تاوانێك بکەیت ئەوا بە زووترین کات دەگەڕێیتەوە و بە ئاگا دێیت و ئەو ووتەیەی خوای پەروەردگارت بیر دێتەوە کە فەرموویەتی ﴿ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَواْ إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ ﴾ (سورة الأعراف : ٢٠١) .

واتە : کەسانی خۆپارێز لە تاوان ئەگەر تووشی وەسوەسە و ختوورەیەکی شەیتان بن یان تاوانێك ئەنجام بدەن ، ئەوا یەکسەر بیر لەسزاو پادشت و فەرمانەکانی خوای پەروەردگاریان دەکەنەوە و تۆبە دەکەن و دەگەڕێنەوە و پاشان سەرپێچی شەیتان دەکەن.

جا **برام خۆم** خوای پەروەردگار بتپارێزێت ، با غەمی ئەوەت هەبێ کە تۆوی باوەڕ لە دڵتدا بچێنیت ، چونکە کاتێك ئەو تۆوەت ڕواند ، ئەوا خۆشبەختی دونیا و دواڕۆژت بۆ دابین دەکات .

(٢) خۆپاراستن پێش چارەسەرکردن :

برای شیرینم کام لەم دوو ڕێگایەت بەلاوە ئاسانترە و کامیان هەڵدەبژێری ؟

ئایا نەفسی خۆت بەرەڵا بکەیت و دەرگا بۆئارەزووەکان بکەیتەوە و دوایش هەموو هەوڵ و تێکۆشانت بریتی بێت لە پاڵنان بە ئارەزووەکانتەوە ؟

یان هەموو دەرگایەك بە ڕووی ئارەزووەکانتدا دادەخەیت و هۆکارەکانیش بەربەست دەکەی ؟ بە ڕاستی مرۆڤی ژیر و خوا ویست ، داخستنی دەرگاکان و بەربەستکردنی هۆکارەکان هەڵدەبژێرێت ، بەڵکو ئەمە تەنها ڕێگەچارەی شەرعیە بۆ تۆ ، باشە **برای خۆم** ئایا ژیری لەوەدایە؟ یان بە شەرعی دەزانیت ؟ کە تۆ چاوەکانت والآ بێت بۆ هەموو ئەو شتانەی کە خوای گەورە قەدەغەی کردوون و دوایش سکاڵای ئارەزووەکان بکەیت و بناڵێنی لە چنگ ئەو ئارەزووانەی کە دەستیان گرتووە بەسەر دڵتدا ؟

براى موسڵمانم ئایا لایقە بە تۆ خۆت خەریكى گۆڤارە ئاكار ڕوخێنەرەكان بكەیت یان تەماشاى فلیمە ئارەزوو هەژێنەرەكان بكەیت و پاشان بپرسى ڕێگەى داوێن پاكى لە كوێیە ؟ ئایا تۆ ڕێگەى سەرفەرازى و ڕزگار بوونت دەوێت ؟ چۆن گوێكانت شل دەكەیت بۆ گۆرانى ئارەزوو بەزێن و خۆشەویستى درۆینە و چەندەها شتى پڕوپووچى تر ؟

براى لاوم ئەگەر دەتەوێت ڕزگارت بێت ، ئەوا هەر لە سەرەتاوە ڕێگاكە بۆ خۆت كورت بكەرەوە و ئەو دەرگایە داخە كە زیانت بۆ دێنێت ، وە تۆ خۆت شارەزاترین كەسیت بە خۆت ، جا من نازانم چ ڕێگایەكیانە (برادەر و هاوڕێ ، پەرتۆك ، گۆڤار ، تەلەفزیۆن ، كاسێت یان هەر شتێكى تر ...) كە دەتبات بەرەو تاوان ئەوە پێى بڵێ : تۆ بەرێگەى خۆت و منیش بەڕێگەى خۆم و ئەمە خاڵى لە یەك جیابوونەوەمانە.

(٣) ڕێگە چارەیەكى زۆر سەركەوتووى پێغەمبەرى خوا ﷺ :

براى لاوم ئایا تۆ نازانى كە پێغەمبەرى خوا ﷺ مافى هەموو خاوەن مافێكى داوە و ئامۆژگارى هەموو ئوممەتەكەى كردووە ، ئەوەش بەوەى كە هەموو ڕێگاكانى چاكەى بۆ ڕوون كردوونەتەوە و هەرچى ڕێگاى خراپ و تاوانەكانە ئاگادارى كردووینەتەوە لێى ، تۆ بڵێى چارەسەرێكى بۆ ئەم گرفتە دانەنابێت ؟

بێ گومان نەخێر، پێغەمبەرى خوا ﷺ (لە جێى دایك و بابمان) بێت دوورە لەو كردەوەیە ، چونكە بەڕاستى هەموو چاكەیەكى پێشان داوین تا بە هۆیەوە بچینە بەهەشتەوە و لە هەموو خراپەیەكیش ئاگەدارى كردوینەتەوە تاكو لە دۆزەخ بمان پارێزێت ، هەروەكو عبداللەى كوڕى مسعودەوە ﷺ دەگێڕێتەوە ئەویش لە پێغەمبەرى خواوە ﷺ بۆمان دەگێڕێتەوە كە فەرموویەتى: "یا معشر الشباب ، من استطاع منكم الباءة ، فلیتزوج ، فاءنه أغض للبصر وأحصن للفرج ، ومن لم یستطیع ، فعلیه بالصوم ، فاءنه له وجاء" متفق علیه

واتە : ئەى گرۆى لاوان ، ئەو كەسەتان كە تواناى (جەستەیى و خەرجى ژنهێنان)ى هەیە با ژن بهێنێت ، چونكە چاو دەپارێزێت لە تاوان و داوێنیش لە داوێن پیسى ، ئەوەشتان كە ناتوانێت ، با هەوڵى ڕۆژووگرتن بدات،چونكە ڕۆژوو هۆكارى سەركوتكردنى ئارەزووەكانە .

بەڕاستى ئەم فەرمایشتە چارەسەرێكى زۆر سەركەوتووانەیە لە دكتۆرى زانا بە دڵ و لاشەكان ﷺ .

بۆیە **براى لاوم** با بیركردنەوەت لە ژنهێنان بە شێوەیەكى یەك لایانە و جدى بێت و لە دەست كورتى و نەدارى مەترسە ، چونكە خواى بڵند و بالا دەست و دەوڵەمەند پەیمانى یارمەتى دانى پێ داوى ، باشە كێ لە خواى پەروەردگار ڕاستگۆترە؟ بێ گومان كەس ، گوێت بگرە بۆ ئەو پەیمانە،خواى گەورە دەفەرموێت﴿ وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ (سورة النور : ٣٢) .

واتە: ئەوانەتان كە ئازادن و ژنیان نەهێناوە ، یان مێردیان نەكردووە ، ئەوا ژنیان بۆ بهێنن و بیاندەن بە شوو ، هەروەها بەندە و كەنیزەكە چاكەكانیشتان بە هەمان شێوە ژنیان بۆ بهێنن و بیاندەن بە شوو ، ئەوەش بزانن كە ئەگەر هاتوو یەكێكیان هەژار بێت ، ئەوا خواى پەروەردگار لە چاكەكانى خۆى دەوڵەمەندیان دەكات ، خواى پەروەردگاریش موڵك و سامانێكى زۆر و فراوانى هەیە و زاناشە بە حاڵى بەندەكانى .

وە دەرفەتى ئەوەشم بدە با لێرەوە هەندێك قسەش بۆ باوكت بكەم و پێى بڵێم : لە خوا بترسە سەبارەت بەو كوڕە گەنجەت و باش بزانە كە باشترین شت كە تۆ پێشكەش بە كوڕەكەتى بكەیت بریتى یە لە خێزانێكى چاكەكارى موسڵمانى ڕەوشت جوان ، وە ئەوەش بزانە ئەى باوك كە نە تۆ و نە كوڕەكەشت بەرپرسیا نین لە ڕزق و ڕۆزى دانى ئەو خێزانە ،

بەڵکو خوای گەورە ئەو کارەی لە ئەستۆی خۆی گرتووە کە ڕۆزی دەری بێت و یارمەتی بدات ، وە تەنها ئەرکی تۆی باوك ئەوەیە کە هانی کوڕەکەت بدەیت بۆ ژنهێنان نەك ببیت بە لەمپەر و کۆسپێك لەو ڕێگا شەرعی و پیرۆزەیەدا .

برای لاوم پاشانیش دەڵێم : لەوانەیە بەهۆی چەندین هۆکارەوە توانای ژن هێنانت نەبێت ، بۆیە ڕێگا چارەیەکی ترت لە پێشە کە ئەویش ڕۆژوو گرتنە ، بۆچی بیر لەوە ناکەیتەوە کە سێ ڕۆژ لە هەموو مانگێك بە ڕۆژوو بیت ؟ یان ڕۆژانی دووشەممە و پێنج شەممە ، وە ئایا ئەوە دەزانیت کە ڕۆژوو بەربەست و پارێزەر و قەڵغانە لە ئاگری دۆزەخ،هەروەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " **الصيام جنَّة من النار** " صحيح سنن النسائي (٢٢٣٤)

واتە : ڕۆژوو قەڵغان و پارێزەرە لە ئاگری دۆزەخ .

وە سەرەڕای ئەوەش ڕێگەیەکە بۆ زیاد کردنی پاداشت ، هەروەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی کە خوای گەورە لە فەرموودەیکی قودسیدا فەرموویەتی :

" **كل عمل ابن ادم له ، الحسنة بعشر أمثالها إلا الصوم فإنه لي وأنا أجزي به** "متفق عليه.

واتە : هەموو کردەوەکانی نەوەکانی ئادەم بۆ خۆیەتی،هەموو چاکەیەك بە دە جار پاداشت دەدرێتەوە، جگە لە ڕۆژوو نەبێت کە تایبەتە بە منەوە و هەر خۆمیش دەتوانم پاداشتی بدەمەوە .

وە جگە لەوەش ڕێگەیەکە بۆ بە دەست هێنانی تەقوا و لە خواترسان ، هەروەك خوای گەورە فەرموویەتی
﴿ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ (البقرة : ١٨٣) .

واتە : ڕۆژووتان لە سەر پێویست کراوە هەروەك لە سەر ئوممەتانی پێش ئێوە پێویست کراوە ، ئەوەش بۆ ئەوەی خۆپارێز بن لە تاوان .

برای لاوم ئایا ڕۆژوو گرتنت لە پێناو خوا تاقیکردووەتەوە؟ وە ئایا تینوێتیت کێشاوە لە بەر خوا لە کاتێکدا خەڵکی خەریکی چێژ وەرگرتن بوون لە ئاوی سارد ؟ ئەگەر تاقیت نەکردووەتەوە ، ئەوا تاقی بکەرەوە و ئەنجامەکەی بزانە .

بە ڕۆژوو بوون جگە لەوەی کە قەڵغانێکە لە شوێن کەوتنی ئارەزووەکان و پاداشتی گەورەشی هەیە لەلای خوای گەورە ، لە هەمان کاتدا هێز و توانا و ئارام گرتنێك لە مرۆڤدا دەچێنێت کە بە هۆیەوە دەتوانیت زاڵ ببیت بە سەرئارەزووەکان وزیاد لەوەش هۆکاری دامرکاندنەوەیانە، بۆیە دەبێت دەست پێشخەری لەو کارە پیرۆزە بکەیت ، خوای گەورە من و تۆش یارمەتی بدات بۆ ئەو کارە .

(٤) وریای تاوانە بچوکەکان بە :

برای لاوم تۆ لەوانەیە نەفسی بەدکار وشەیتان وات لێبکەن کە نرخ بۆ تاوانە بچوکەکان دانەنێیت و بە شتێکی کەمیان بزانیت وەك (نەزەر...هتد) وە گومانیشی تێدا نیە کە تاوانی بچووك وەکو تاوانە گەورەکان نیە ، بەڵام ئەوەش بزانە کە :

أ / مرۆڤ زۆرجار تاوانە بچووکەکان بەکەم دەزانێت کەچی هەر ئەو تاوانە بچووکانەیە کە ئەگەر مرۆڤ بەردەوام بێت لە سەری، ئەوا ئەو تاوانانە کۆدەبێتەوە و کەسەکە لە ناو دەبات، پێغەمبەری خوا ﷺ بە دایکە عائشە ـ رضي الله عنها ـ دەفەرمووێت " **يا عائشة ! إياك ومحقرات الأعمال ، فإن لها من الله طالبا** "

السلسلة الصحيحة (٥١٣)

واتە : ئەی عائیشە، ئامان خۆت بپارێزە لەو تاوانانەی کە زۆر بچوکن و خەڵك بەکەمیان دەزانن ، چونکە خوای پەروەردگار لە یادیان ناکات و خەڵکی لە سەر موحاسەبە دەکات .

هەروەها دەفەرمووێت : " **إياكم و محقرات الذنوب ، فإنما مثل ما تحقرون من أعمالكم ، كمثل قوم نزلوا بطن واد ، فجاء ذا بعود وذا بعود ، حتى أشعلوا نارهم و طبخوا عشائهم** " السلسلة الصحيحة (٣٨٩)

واتە : ئامان خۆتان بپارێزن لەو تاوانانەی کە زۆر بچوکن و خەڵك بەکەمیان دەزانن ، چونکە نموونەی ئەو تاوانانەی کە بە کەمیان دەزانن ، وەکو کۆمەڵە کەسێك وایە کە دەڕۆنە دەشت و دۆڵێکەوە و ئەمەیان چیلکە دارێکی هێناو ئەویتریشیان چیلکەیەکی تر ، تاکو بەو چیلکانە ئاگرەکەیان داگیرساند و چێشتەکیان پێ لێنا و پێگەیشت .

وە هەروەها (ابن معتز) لە پاچە هونراوەیەکدا دەڵێت:

خـــلِّ الذنـــوب صغيرهـــا وكبيرها ذاك التقى

واصنع كمـــاش فوق أرض الشوك يحذر ما يرى

لا تحقـــرنَّ صغيرة إن الجبـــال مـــن الحـــصى

واتە :

واز بهێنە و دور بگرە لە تاوانە گچکە و گەورەکان ، ئەوەیە خۆپارێزی و تەقوای دڵەکان.

با خۆپاراستنت لە تاوان وەکو کاری رێبوارێك بێ ، کە خۆ دەپارێزێ لە ئازاری دڕکەکان.

نەکەی تاوانە گچکەکان بەکەم دانێیت ، چونکە لە گچکە بەردن هەموو شاخ و کێوەکان.

ئایا تۆ ئەو چیا بەرزو بڵندانەت نەبینیوە ؟ بێ گومان پێك هاتوون لە ژمارەیەکی زۆر بەردی بچوك ، کە یەك لە سەر یەك کۆبونەتەوە و ئەو شاخە گەورانەیان لێ پێك هاتوە ، بۆیە تۆش هەر بەو شێوەیە سەیری تاوانە بچوکەکانی خۆت بکە و بە کەمی مەزانە ، چونکە کۆئەبێتەوە بەسەرتدا و بارگرانت دەکات .

خوای گەورە دەفەرمووێت : ﴿ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴾ (الأنبياء : ٤٧) .

واتە : ترازو و میزانی دادوەری دادەنێین لە ڕۆژی دوایدا بۆ هەموو کەسێك ، بێ ئەوەی هیچ جۆرە ستەمێکی گەورە یان بچووك بکرێت لە هیچ کەسێك ، جا ئەو کەسەی کە تۆسقاڵە زەرەیەکی کردبێت ـ چاکە بێت یان خراپە ـ ئەوا لەو ڕۆژەدا بەرچاوی دەخەین و حیسابی لە گەڵدا دەکەین ، ئێمەش بەسین بۆ ئەو ڕۆژە ، بۆ ئەوەی حیساب لە گەڵ خەڵکدا بکەین .

ب / ئەوە لە یاد مەکە کە تۆ لە جەنگێکی نە براوە و بەردەوامدایت لە گەڵ دوژمنێکی سەر سەخت ، کە بە هەموو شێوەیەك بانگت دەکات بۆ ئەنجامدانی تاوانەکان و هەموو ڕێگەیەك دەگرێتەبەر بۆ گومڕاکردنی تۆ ، و هەر ئەویشە ووتویەتی﴿ ثُمَّ لآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ وَلاَ تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴾ (الأعراف : ١٧)

واتە : ئەبێ لە پێش و پاش و لای ڕاست و لای چەپیانەوە هەوڵی هەڵخەڵەتاندنیان بدەم و زۆربەیان والێ بکەم کە شوکرانە بژێری نیعمەتەکانت نەبن .

وە ئەوەشت لەلا شاراوە نیە کە ئەنجامدانی تاوان ، مانای لاوازی ئیمانەکەتە ، ئەو ئیمانەی کە وەك قەڵا و بەربەست وایە دژی ئەو دوژمنە سەرسەختەت .

بە شێوەیەکی ڕوونتر ، **برام** تۆ هەرکاتێك تاوانەکانت بەکەم زانی و گوێت پێ نەدان ، ئەوا لاوازتر دەبیت بەرامبەر ئەو دوژمنە و لەئاکامیشدا زاڵ دەبێت بەسەرتدا ، خوای گەورە دەفەرمووێت : ﴿ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُواْ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُم بِهِ مُشْرِكُونَ ﴾ (سورة النحل : ٩٩ ــ ١٠٠) .

واتە : شەیتان هیچ جۆرە دەسەڵاتێکی نیە بەسەر ئەو بەندانەی کە باوەڕی تەواویان هەیە و پشت دەبەستن بە خوای پەروەردگاریان ، ئەو شەیتان ـ تەنها دەسەڵاتی بە سەر ئەو کەسانەوە هەیە کە شوێنی دەکەون و ئەیکەن بە شەریکی خوای پەروەردگار و دەیپەرستن .

بۆیە **براى ژیرم** تۆ كاتێك تاوانەكان بەكەم سەیر دەكەى ، ئەوا دڵى دوژمنە سەرسەختەكەت خۆش دەكەیت و چەكێكى دەدەیتێ كە هەر بەو چەكە لە گەڵتدا بجەنگێ .

ج / **برا بەڕێزەكەم** وازت لێ ناهێنم لە سەر ئەوەى كە دەبێ تۆ تاوانەكان ـ با بچوكیش بن ـ بەكەم نەزانى ، بۆچى ؟ چونكە ئەگەر وات كرد ئەوا قێزەونى تاوانەكان لە دڵتدا نامێنێت و ڕادێى لە گەڵیدا و دواتریش تووشى تاوانى گەورە و لە ناو بەر دەبیت .

تۆ بڕوانە ئەو دوژمنەت چۆن تەنانەت هەندێ لە هاوەڵانى پێغەمبەرى ﷺ تووشى تاوانى گەورە كرد كەئەویش تاوانى پشت هەڵكردن بوو لە دوژمن لە كاتى ڕووبەڕووبوونەوەیاندا لەگۆڕەپانى جەنگ ، هۆیەكەشى تاوانى بچووك بوو ، خواى گەورە دەفەرمووێت :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْاْ مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُواْ وَلَقَدْ عَفَا اللّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴾ (سورة آل عمران : ١٥٥) .

واتە : ئەو كەسانەتان كە لە كاتى ڕوو بە ڕوو بوونەوەى دوو كۆمەڵەكە (موسلمانان وكافران) پشتیان هەڵكرد لە دوژمن ، ئەوە شەیتان بوو تووشى ئەو گوناهەى كردن بە هۆى هەندێك لەو تاوانانەى كە پێشتر كردبوویان ، بەلاَم خواى پەروەردگار لێى خۆشبوون ، خواى پەروەردگاریش لێبووردە و حەلیمە بەرامبەر بە بەندەكانى .

ئەوانە كۆمەلێك بوون خواى گەورە لێیان خۆش بوو ، بەلاَم ئێمە نازانین خواى گەورە چیمان بە سەر دێنێ ، داواكارم لە خواى پەروەردگار كە بە بەزەى و لێبوردەیی خۆى مامەڵەمان لە گەڵدا بكات و لێمان خۆش بێت .

بۆیە **برا شیرینەكەم** باش بزانە كە سەیركردنى ئافرەتانى نامەحرەم و پێشەكیەكانى تر ، ڕێگەیەكى كورت و ئاسانن بۆ خراپە ، ئەو خراپانەش ڕێگەیەكن بۆ كەوتنە ناو داوى تاوانە گەورەكان و نەمانى ڕق لێبوونى دڵ دژ بەو تاوانانە ❁.

(٥) هەستكردنێكى تەواو بە چاودێرى خواى پەروەردگار :

براى خۆشەویستم ئایا دەتوانى بەبێ بەكارهێنانى ئەندامەكانى لەشت هیچ تاوانێك بكەى ؟ لەوانەیە پرسیار بكەیت و بڵێى : مەبەست لەم پرسیارە چیە ؟ وە بۆچى ئەم پرسیارە سەبارەت بە ئەندامەكان دەكەیت؟ لە وەلاَمدا دەڵێم : ئایا تۆ ئەوە نازانیت كە ئەندامەكانى لەش و ئەو چوست و چالاكیەش كەمرۆڤ هەیەتى هەمووى بەخشینێكە لە لایەن خواى گەورە وە پێت بەخشراوە ؟ جا ئایا ئەوە بەسوپاس گوزارى خاوەن بەخشش دەزانى كە ئەو بەخششانە لە ڕێگەى خراپ و پشتكردن لە فەرمانەكانى خوا بەكارى بێنێ ؟ وە لێرەشدا شتێكى تر هەیە كە پێویستە دركى پێ بكەیت ، با پێكەوە ئەم ئایەتە بخوێنینەوە ، خواى گەورە دەفەرمووێت :

﴿ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ (فصلت : ٢١)

واتە : دواى ئەوەى كە تاوانباران هەر سوورن لە سەر نەكردنى هەندێك تاوان لە كاتى دادگایى كردنیاندا ، خواى پەروەردگار فەرمان بە ئەندامەكانیان دەكات كە گەواییان لە سەر بدەن ، ئەوانیش پاش بیستنى ئەو گەواهییانە ، بە ئەندامەكانیان دەڵێن : بۆ چى گەواهیتان لەسەردراین ، ئەوانیش دەڵێن : ئەو خوایەى كە هەموو شتێكى هێناوەتە گفت و

❁ شاعیر أحمد شەوقى لە دێڕە شیعریكدا بەجوانى قۆناغەكانى چوون بەرەو تاوانى گەورەمان بۆ ڕون دەكاتەوە كە دەڵێت :

نظرة فابتسامة فسلام فكلام فموعد فلقاء

دەبینین سەرەتا و یەكەم شت بینین و سەیركردنە ، دواتریش زەردەخەنە گۆڕینەوە ، دواتر سلاَو كردن و دواى ئەوەش قسە لە گەڵ یەك كردن ، و دواى پەیمان بۆ یەكگرتن لە شوێنێك و دوایش یەكگرتن و كەوتنە ناو تاوانى گەورەوە، خواى گەورە و میهرەبان هەموومان بپارێزێت .

قسەکردن ، هەر ئەوە ئێمەشی هێنایە گفت ، هەر ئەویش بوو کە یەکەم جار ئێوەی هێنایە بوون ، ئەی نەتان دەزانی کە بۆ لای ئەو دەگەڕێنەوە ؟

بەڕاستی ڕووداوێکی ترسناك و ڕووبەڕوبونەوەیەکی سەخت و ناهەموارە ، ڕۆژێك کە ئەندامەکانی ئەم لەشە گەواهیت لەسەر دەدەن ، لە کاتێکدا ئەوان لە هەموو شتێکی تر زیاتر چێژیان لە تاوانەکە وەرگرتووە ، کە چی لەو ڕۆژەدا گەواهیت لە سەر دەدەن !

ڕۆژێکیان پێغەمبەری خوا ﷺ پێدەکەنێت ، هاوەڵان لێیان پرسی ئایا هۆی ئەو پێکەنینەی چی بوو ؟ ئەویش فەرمووی : " عجبت من مجادلة العبد ربه يوم القيامة ، يقول : أي رب أليس وعدتني أن لا تظلمني ؟ يقول الله تبارك و تعالى : أوليس كفى بي شهيدا وبالملائكة الكرام الكاتبين ؟ قال : فيردد هذا الكلام مرارا ، قال : فيختم على فيه ، وتتكلم أركانه بما كان يعمل ، فيقول : بُعداً لكُنَّ وسُحقاً ، عنكنّ كنت أناضل " مسلم (٢٩٦٩)

واتە : وتووێژی تاوانباران لە گەڵ خوای پەروەردگار و سووربوونیان لە سەر نەکردنی تاوانەکانیان لە کاتی دادگایی کردنیاندا لە ڕۆژی دواییدا جێی سەرسوورمانم بوو ، بە خوای پەروەردگار دەڵێن : خوایا مەگەر تۆ نەتووت ستەمتان لێ ناکەم؟ خوای پەروەردگار دەفەرموێت : ئایا من بەس نیم بۆ شایەتیدان لە سەر کردەوەکانتان ، یان فریشتە بەڕێزەکانم بەس نین ؟ ئەم ووتەیە چەند جارێك دووبارە دەکاتەوە ، فەرمووی : پاشان خوای پەروەردگار دەمیان دادەخات و ئەندامەکانیان دێنێتە گفت و قسەکردن و شایەتی دەدەن لە سەر کردەوەکانیان ، ئەوانیش لەو کاتەدا بە ئەندامەکانیان دەڵێن : ئەی ئێوە بۆ شایەتیتان لەسەر داین ، دەك دووربن و لە ناو بچن ، خۆ ئێمە لە پێناو ئێوە تێ دەکۆشاین .

بۆیە **برا شیرینەکەم** ئەوەت لە بیر بێت کاتێك نەفست بانگت دەکات بۆ ئەنجامدانی تاوانێك ، ئەو ئەندامانەی لاشەت کە چێژ لەو تاوانە وەردەگرن ، هەر ئەوانن دەبن بە یەکەم گەواهیدەر (شایەت) بە سەرتەوە لە ڕۆژی دوای و لە بەرامبەر خوای گەورەی پەروەردگار کە هیچ شتێکی لێ شاراوە نیە . وە ئێستا دووبارە دەپرسم کە ئایا دەتوانی بەبێ بەکارهێنانی ئەنداماکانت هیچ تاوانێك ئەنجام بدەی ؟ خوای گەورە دەفەرمووێت :

﴿ وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴾ (فصلت : ٢٢) .

واتە : ئەوە ئێوە لە خوا نەدەترسان ، یان گومانتان هەبوو لەوەی کە چاوەکان و گوێیەکان و پێستەتان گەواهیتان لە سەر بدەن ، بەڵکو گومانیشتان وا بوو کە خوای پەروەردگار بە ئاگا نیە لە زۆر لە کردەوەتان .

(٦) ئایا دەتوانیت لە کاتی تاوانکردندا خۆت لە هەموو کەس بشاریتەوە؟

برام تۆ کاتێك دەرگا لە سەر خۆت دادەخەیت ، بەشێوەیەك کە کەس ناتبینێت ، لەو کاتەشدا پاڵنەرە شاراوەکانی ئارەزوو دێنەچالاکی و جووڵان و بەدوای دەروازەیەکدا دەگەڕێن کە لە ڕێگەیەوە بڕونە دەرەوە ، ئا لەو کاتەدا و پێش ئەوەی ئەندامەکانت بخەیتەگەڕ بۆ ئەنجامدانی هەر تاوانێك ، بیر لەوە بکەرەوە کە خوای گەورە دەتبینێ و دەزانێ چی لە ناختدا هەیە، خوای گەورە دەفەرمووێت : ﴿ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ سَوَاءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴾ (الرعد : ٩ ــ ١٠) .

واتە : خوای گەورە زانایە بە هەموو بینرا و و پەنهانییەك و لە هەموو شتێك گەورەترە و بڵند و باڵادەستە بە سەر هەموو شتێکدا ، یەکسانە لە لای ئەو ئەگەر ئێوە ووتەی ئاشکرا بکەن یان بیشارنەوە ، یان لە تاریکی شەودا تاوان بکەن یان بە ئاشکرا و لە ڕۆژی ڕووناکدا ئەنجامی بدەن .

بۆیە **برام** تۆ ئەگەر لەو کاتەدا ئەم ڕاستیە بێنیتە یاد و پێش چاوی خۆت ئەوا هەرگیز ناوێری تاوانەکە بکەی ، شاعیر دەڵێت :

وإذا خلوت بريبة في خلوة

والنفس داعية إلى العصيان

فاستحيي من نظر الإله وقل لها

إن الذي خلق الظلام يراني

واتە : ئەگەر لە کاتی خەڵوەت و تەنیاییتدا تووشی دڵە ڕاوکێیەك بووی و نەفست بۆ لای تاوان ڕای دەکێشایت ئەوا شەرم بکە لە وەی کە خوای پەروەردگار دەتبینێت و بە نەفست بڵێ : ئەی نەفسی بەدکارم ئەوەی کە تاریکی درووست کردووە دەمبینێت .

٧ ـ ئەمەیان لە بیر مەکە :

برای ئیوم لەوانەیە لە بیرت بێ کە ئێمە لە باسکردنی هۆکارەکان ڕێککەوتین لە سەر ئەوەی کە هاوڕێی خراپ یەکێکە لە گەورەترین هۆکارەکانی کەوتنە ناو لیتە و چڵپاوی ئارەزووەکانەوە ، هەروەها لە سەر ئەوەش ڕێك کەوتین کە بەبێ هیچ دوو دڵی و دوا خستنێك و زۆریش بە خێرایی ئەو هاوڕێ خراپانە بەجێ بهێلیت ، زیاد لەوەش داوام لێ کردیت کە دوور بیت لە تەنهایی ، پێم وایە ئێستا لێم دەپرسی و دەڵێی : چی بکەم و چارەسەر چیە ؟ بە ڕاستی پرسیارەکەت لە جێی خۆیەتی و پێویستە منیش ئەو پرسیارەت پشت گوێ نەخەم ، بۆیە دەڵێم : تۆ جێگرێك (بديل) ت لە پێشە کە زۆر سوود مەندتر و زۆریش لەو شتە باشترە کە پێم ووتی وازی لێ بێنە ، بەڵکو بەراورد ناکرێن لەگەڵ یەکدا .

ئەویش هاوڕێی چاك و چاکەکار و خواویستە ، کە بەڕاستی بزەی ڕاستەقینە هەر لای ئەوان دەبینی و گاڵتە و گەپێك دەکەی کە نەبێتە هۆی توورە بوونی خوای گەورە ، وە ئەگەر هیچت بیستبێ دەربارەی ڕەوشت جوانی و خۆبەخشین و ئارامگرتن و سەخاوەت و .... هتد ، ئەوا لەلای ئەم جۆرە هاوڕێیانە بەچاوی خۆت دەیبینی و هەستی پێ دەکەی . ئایا دوای هەموو ئەمانە دوو دڵی لە هاوڕێیەتیان؟ نەخێر باسەکە لێرەدا کۆتایی نایەت .

خوای گەورە بە پێغەمبەرەکەی ﷺ ـ کە باشترین و خواپەرسترینی هەموو مرۆڤە ـ فەرموویەتی : ﴿ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ ﴾ (سورة الكهف : ٢٨) .

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئارام بگرە لە گەڵ ئەوانەدا کە بەیانیان و ئێواران زیکری خوای پەروەردگار دەکەن و لێی دەپاڕێنەوە ، مەبەستیشیان لە هەموو ئەوەدا ڕەزامەندی خوای پەروەردگارە و هیچی تر ، چاو مەبڕە کەسی تر جگە لەوان .

وە پێشەوا بوخاری بۆمان دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەر ﷺ بەخشندەترین کەس بووە بۆ خێر و چاکە کردن ، بە تایبەتیش لە مانگی ڕەمەزان و لە کاتی گەیشتنی بە جبریل (عليه السلام)دا. دەبینیت کە خودی پێغەمبەر ﷺ چۆن سوودی لە هاوڕێی چاك وەرگرتووە ، چ جای من و تۆ ؟ نەخێر باسەکە لێرەشدا کۆتایی نایەت .

تۆ کاتێك هاوڕێیەتی ئەوانە دەکەیت و هەڵیان دەبژێری بەسەر خەڵکانی تردا ، ئەوا هەرکاتێك و بەتایبەتیش لە کاتی تەنهایی ئەگەر نەفسی بەدکارت بانگت بکات بۆ کاری خراپە و تاوان ، ئەوا لەو کاتەدا ئەوهاوڕێیانەت دێتەوە یاد و هەست بە شەرم دەکەیت کە ئەو تاوانە ئەنجام بدەیت و دواتریش لە گەڵ ئەو هاوڕێ بەڕێزانە کۆ ببیتەوە و لە گەڵیاندا دابنیشیت ، تەنانەت ئەگەر توشی تاوانێك بووی ئەوا لە کاتی بینینی ئەواندا نەفسی خۆت بەشێوەیەکی توند سەر زەنشتت دەکات و

پێت دەڵێت : چۆن لە پەنهانی دا ئەوەت کرد و ئەوەت کرد و ئێستاش خۆت چۆن پیشان دەدەیت ، تۆ لە کوێ و ئەم هاوڕێیانەت لە کوێ ؟ باسەکە لێرەشدا هەر کۆتایی نایەت .

لە هەموو ئەمانەش سەختتر ئەوەیە کە لە ڕۆژی ڕاچڵەکانی گەورە و لە ڕۆژی دواییدا ، ئەو ڕۆژەی کە خەڵکی لە برا و دایك ڕادەکەن و خۆیان دەشارنەوە و هەموو کەس خەمی خۆیەتی و خزمایەتی نامێنێت و پەیوەندیەکانی ئەم دونیایە هەمووی دەپچڕێ ، هەروەك خوای گەورە لە وەسفی ئەو ڕۆژە سەختەدا دەفەرموێت : ﴿ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا﴾

(الفرقان : ٢٧ ــ ٢٨)

واتە : ڕۆژێك دێت کە ستەمکار دەستەکانی خۆیان بگەستێت لە پەشیمانیدا و بڵێت : خۆزگە هەمان ڕێگە و ڕێبازی پێغەمبەرم بگرتبایەتە بەر ، خۆزگە فلان کەسم نەکردبایەتە هاوەڵ و شوێنی نەکەوتمایە .

وە هەروەها دەفەرمووێت: ﴿ إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُواْ مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُواْ وَرَأَوُاْ الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الأَسْبَابُ ﴾ (البقرة : ١٦٦)

واتە : لە ڕۆژی دواییدا گەورە و دەسەلاتدارانی ستەمکار تەبەڕا دەکەن لە شوێنکەوتووانیان و هیچ پەیوەندییەکی خزمایەتی یان دۆستایەتیان یان هەر پەیوەندیەکی تریان لە نێواندا نامێنێت .

بەڵام تۆ کاتێك هاوڕێیەتی چاکە کاران دەکەیت ئەوا بە ویستی خوای پەروەردگار لەو کۆمەڵە یە دەبیت کە خوای گەورە دەربارەیان دەفەرمووێت : ﴿ الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴾ (الزخرف : ٦٧)

واتە : هاوڕێ و دۆستانی دونیا لەو ڕۆژەدا هەموو دوژمنی یەکن جگە لە خۆپارێزەران و لە خوا ترسان نەبێت .

وە بە ویستی خوا لەوانە دەبیت کە پێغەمبەری خوا ﷺ دەربارەیان فەرموویەت : " **سبعة يظلهم الله في ظله ، يوم لا ظل إلا ظله ... ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه** " البخاري (١٤٢٣)

واتە : حەوت کەس و کۆمەڵ هەن لە ڕۆژی دواییدا لە ژێر سێبەری عەرشی خوای پەروەردگارن ، لە ڕۆژێکدا کە جگە لە سێبەری عەرشی خوا هیچ سێبەرێکی تر نیە .... لە وانە دوو کەس کە لە بەر خوای پەروەردگار یەکتریان خۆش ویستبێت ، هەر لە سەر ئەوە کۆ ببنەوە و لە یەکتر جیا ببنەوە.

(٨) پاڕانەوە چەکی ئیمانداره :

بە ڕاستی نزا و پاڕانەوە (الدعاء) چەکێکە کە هەرگیز بێ هیوات ناکات و هەموو بەندەیەکی خوای پەروەردگار پێویستە هەردەم وبە تایبەتیش لە کاتی تەنگانە و لە کاتە ناخۆش و سەختەکان پەنای بۆ ببات، خوای گەورە دەفەرمووێت ﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (غافر : ٦٠)

واتە : پەروەردگارتان فەرموویەتی : لێم بپاڕێنەوە وەڵامتان دەدەمەوە، ئەوەشتان خۆبەزل زانی و تەکەبور بیگرێت لە پەرستنی مندا ، ئەوا بە سەر شۆڕی و زەلیلی دەیخەمە ناو ئاگری دۆزەخەوە .

خۆ ئەو کەسەی کە تەنگی پێهەڵچنراوە و لەتەنگانەدایە ئەوە شایستەترە بەوەی کە وەڵام بدرێتەوە ، هەروەك خوای گەورە دەفەرمووێت : ﴿ أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾ (النمل : ٦٢)

واتە : کێ دەچێت بە هانای کەسێکی پێویست بوو بە یارمەتی ، ئەگەر هاواری تێبکات ؟ و خراپەی لە سەر هەڵدەگرێت؟ واشتان لێ دەکات کە ببن بە جێگری یەکتر لەسەر زەوی، ئایا هیچ پەرستراوێکی تر لە گەڵ خوادا هەیە ؟ باشە بۆ بیرناکەنەوە ؟

وە ئەمەش کە دێت پەیمانی پێغەمبەرەکەتە ﷺ کە بەو پەڕی دڵنیاییەوە بڕوات بە فەرموودەکانی هەیە و چاوەڕێی ئەوەت لێ ناکەین کە هیچ گومانێکت بەرامبەر بە ووتەکانی هەبێت، جا برام گوێبیستی یەکێك لە فەرموودەکانی بە کە دەفەرمووێت: " ما على الأرض مسلم يدعو الله بدعوة إلا آتاه الله إياها أو صرف عنه من السوء مثلها " صحيح سنن الترمذي (٣٥٧٣)

واتە : هیچ موسڵمانێك نیە لە سەر زەوی کە لە خوای پەروەردگار بپاڕێتەوە ، هەر پاڕانەوەیەك بێت ، مەگەر خوای پەروەردگار ئەو داوایەی پێی دەبەخشێت ، یان خراپەیەك بە ئەوەندەی پاڕانەوەکەی لێ لادەدات .

دەی ئایا پێغەمبەرانی خوا ﷺ سەرمەشق و چاو لێکەر و ڕابەری چاکە نین بۆ تۆ ؟ ئەوەتا یوسف ﷺ لە تەمەنی لاوێتیدا تووشی تاقیکردنەوە دەبێت و دەستی ملکەچی و پاڕانەوەی بۆ لای خوای گەورە بەرز دەکاتەوە و دەفەرمووێت :

﴿ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلاَّ تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ﴾(يوسف : ٣٣)

واتە : ئەی پەروەردگارم بەندیخانە و زیندانم زۆر لا خۆشەویسترە لە کرداری داوێن پیسی و زیناکردن کە داوام لێ دەکەن ، جا ئەگەر تۆ فێڵ و تەڵەکەیانم لێ دوور نەخەیتەوە ،ئەوا مەیلم بۆ لایان دەچێت و لە نەفامان دەبم.

ئایا دەزانی ئاکام چی بوو ؟ ئەم ئایەتەی دواتر لە گەڵمدا بخوێنەوە کە خوای گەورە دەفەرمووێت :

﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾(يوسف: ٣٤)

واتە : خوای پەروەردگار پاڕانەوە و دوعاکەی وەڵام دایەوە و فێڵ و تەڵەکەیانی لێ دوور خستەوە ، خوای پەوەردگاریش بیسەر و زانایە بە هەموو شتێك .

جا **برام** ئایا تۆ پاڕانەوەت تاقیکردووەتەوە ؟ ئایا ڕۆژێ لە ڕۆژان دەستی ملکەچیت بۆ لای پەروەردگار بەرز کردووەتەوە بۆ ئەوەی لە خراپە و سەرشۆڕی بتپارێزێت و لە تاوان لات بدات؟

بۆیە **برای لاوم** بە دڵێکی پاك و ملکەچەوە لە خوای گەورە بپاڕێوە و هیچ پەلەیشت نەبێت لە وەڵامدانەوەی پاڕانەوەکەت .

(٩) ئایا هیچت بیستووە سەبارەت بە ئافرەتانی بەهەشت ؟

ئەوەی کە لە بەهەشتدا خوای گەورە بۆ ئیماندارانی ئامادە کردووە نەچاو بینیویەتی و نە گوێ دەربارەی بیستووە و نە بە خەیاڵی و دڵی کەسیشدا هاتووە ، یەکێك لەو بەخشش و خۆشیانەش بریتیە لە ئافرەتانی بەهەشت کە مرۆڤ هەرچەندە ڕەوانبێژ و قسەزان بێت ناتوانێ وەسفی جوانیان بکات ، خوای گەورە لە وەسفیاندا دەفەرمووێت : ﴿ إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَاء فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا عُرُبًا أَتْرَابًا لِّأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴾ (الواقعة : ٣٥ ــ ٣٨)

واتە : ئێمە ئەو حووریانەمان دروست کردووە و کردوومانن بە کچی عازەب ، خۆشەویستن لە لای مێردەکانیان و هەموو هاو تەمەنی یەکن ، دانراون بۆ ئەوانەی کە کتێبی کردەوەکانیان دەدرێتە دەستی ڕاستیان.

هەروەها دەفەرمووێت : ﴿ فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ فَبِأَيِّ آلَاء رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴾ (الرحمن : ٥٦ ــ ٥٨)

واتە : ئافرەتانێکی وا هەن لە بەهەشتدا کە تەنها چاو دەبڕنە مێردەکانیان ، ئەو ئافرەتانە نە مرۆڤ و نە جنۆکەش نزیکیان نەکەوتوونەتەوە و جووت نەبون لە گەڵیاندا ، جا چ نیعمەت و بەخششێکی خوای پەروەردگار بە درۆ دەخەنەوە ؟ ئەو ئافرەتانە هەر وەکو یاقوت و مەرجان وان لە جوانی و ناسکیدا .

هەروەها أنس کوڕی مالك ﷺ بۆمان دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " لغدوة في سبيل الله ، أو رَوْحة خير من الدنيا وما فيها ، ولقاب قوس أحدكم في الجنة خير من الدنيا وما فيها ، ولو اطلعت امرأة من نساء أهل الجنة إلى الأرض ، لملأت ما بينهما ريحا ، و لنصيفها على رأسها خير من الدنيا وما فيها " البخاري (٢٧٩٦)

واتە : ئەگەر کەسێك لە کاتی بەرە بەیانیان تاکو نیوەڕۆ ، یان لە کاتی دوای نیوەڕۆ تاکو خۆر ئاوا دەرچێت بۆ تێکۆشان لە پێناوی خوای پەروەردگار ، ئەوە ئەو کردەوەیە خێرتر و چاکترە لە هەموو دونیا و ئەوەش کە تیایەتی ، وە جێگەیەك لە بەهەشتدا ئەوەندەی تیروکەوانی یەکێکتان ، خێرتر و چاکترە لە هەموو دونیا و ئەوەش کە تیایەتی ، وە ئەگەر یەکێك لە ئافرەتانی ئەهلی بەهەشت دەرکەوێت لە سەر زەوی ، هەموو سەر زەوی بۆن خۆش دەکات و ئەو پارچە قوماشەش کە دەیدات بە سەریدا خێرتر و چاکترە لە هەموو دونیا و ئەوەش کە تیایەتی.

هەروەها أبو هريرة ﷺ بۆمان دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : " أول زمرة يدخلون الجنة على صورة القمر ليلة البدر ،و اللتي تليها على أضوأ كوكب دريّ في السماء ، و لكل امريءٍ منهم زوجتان اثنان يُرى مخ سوقهما من وراء اللحم ، وما في الجنة أعزب" البخاري (٣٢٤٥)

واتە : یەکەم کۆمەڵ کە دەچنە بەهەشتەوە لە سەر شێوەی مانگی چواردە دەبن ، ئەو کۆمەڵەی کە لە دوای ئەوان دێن لە سەر شێوەی درەوشاوەترین ئەستێرەی ئاسمان دەبن ، وە هەرکەسەو دوو هاوسەری دەبێت لە بەهەشتدا ، مۆخی ناو ئێسقانەکانیان لەو دیوی گۆشتیانەوە دیارە، لە بەهەشتدا کوڕ و کچی عازەب نیە، بەڵکو هەموو ژندار و خاوەن مێردن .

بۆیە **برام** ئەگەر توانیت ، بەراوردێك بکە لە نێوان ئەو خۆشیە نەبڕاوە و کۆتایی نەهاتووە ، لە گەڵ چێژە خێرا بەسەر چووەکانی ئەم دونیایە کە بێ گومان ئاکامی پەشیمانی و ناڕەحەتیە ، بۆیە جارێکی تر پێت دەڵێم : تۆ کاتێك خۆت لەو ئارەزووە خێرا بەسەرچووانە دەپارێزیت ، ئەوا بەویستی خوای میهرەبان ئەو خۆشیە نەبڕاوەیە دەچێژیت لە بەهەشتدا ، بۆیە بەڕاستی بیر لەو نیعمەتە هەتاهەتاییە بکەرەوە و بەراوردێك بکە لە نێوان ئەم دووکارە ، کە بێ گومان خاوەن ژیرییەکی ئەوتۆی کە پاڵت پێوە بنێت بۆ هەڵبژاردنی باشترین ڕێگا .

(١٠) ئایا حەز ناکەی لەو کۆمەڵە بیت ؟

برا خۆشەویستەکەم ئایا تۆ ڕۆژێ لە ڕۆژان ئەم ووتەیەی خوای گەورەت خوێندوەتەوە کە لە وەسفی ئیماندارانندا دەفەرمووێت : ﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ .... أُوْلَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ (المؤمنون : ١ ــ ١١)

واتە : بە ڕاستی باوەڕداران سەرفراز و سەرکەوتوون لە ڕۆژی دواییدا ، ئەوانەی کە دڵکزیان (الخشوع) هەیە لە نوێژەکانیاندا و خۆیان دەپارێزن و پشت لە قسەی پڕوپوچ دەکەن و زەکاتی ماڵ و سامانیان دەدەن بەو شێوەیەی کە خوای پەروەردگار لە سەری پێویست کردوون وە ئەوانەی کە داوێنیان دەپارێزن لە زیناکردن ، جگە لە جووت بوون نەبێت لە گەڵ خێزانەکانیان و ئەو ئافرەتانەش کە بۆیان حەڵاڵن لە کەنیزەك ، ئەوەش هیچ گلەییان ناهێنێتە سەر چونکە حەڵاڵی خۆیانن .... ، ئەوانەن کە بەهەشتی بەرینی خوای پەروەردگار بە دەست دێنن و بە هەتا هەتایی نیشتە جێی فیردەوس دەبن .

ئایا حەزناکەی لەوکۆمەڵەیە بیت ؟ بێ گومان بەڵێ ، بۆیە دەبێ خێرا بکەی لەوەی کە سیفاتەکانیان وەربگریت لەوانەش پاراستنی داوێنت لەو شتانەی کەخوای گەورە قەدەغەی کردوون .

گوێ بگرە بۆ ئەوەی نمونەیەکی ترت بۆ بگێڕمەوە :

گەنجێکە دوور لە ماڵی خۆی دەژیت ، بەڵکو لە ماڵێکی پابەند نەبوو بە ئەحکامەکانی شەرع و لە لای ژنێکی خاوەن پلەو پایە و جوانی ، ڕۆژێکیان ئەم ژنە داوا لە گەنجەکە دەکات بۆ ئەوەی داوێن پیسی لە گەڵدا بکات، بە شێوەیەك کە کەس نەیانی دەبینی و ئافرەتەکە هەڕەشەی ئەوەی لێ کرد کە هەر دەبێ ئەو کارەی لە گەڵدا بکات ، لە گەڵ هەموو ئەمانەش گەنجەکە وەڵامی دایەوە و گووتی : ﴿ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ (يوسف : ٢٣)

واتە : پەنا دەگرم بە خوای پەروەردگار لەو داواکارییەت ، چونکە مێردەکەی تۆ سەروەر و گەورە و بە خێوکارمە و ڕێزی لێ ناوم ، ئیستا چۆن من دێم خیانەتی لێ بکەم ، ئەو کارەش کە تۆ داوام لێ دەکەی ستەمە و ئەو کەسەش کە ستەم بکات هەرگیز ڕزگاری نابێت .

ناسیتەوە ئەو گەنجە کێیە ؟ گومانم لەوەدا نیە کە ناسیتەوە . باشە پێتخۆش نیە چاو لەو پێغەمبەرە بەڕێزەی خوا بکەیت و بیکەیتە سەرمەشق و ڕابەری خۆت؟

وە نموونەیەکی تریش هەیە کە لەوانەیە بە سەرتدا ڕاست ببێتەوە ، لە ڕۆژی دوایی لەو کاتەی کە خۆر نزیك دەبێتەوە لە خەڵکی بە ئەندازەی میلێك و خەڵکیش بە ئەندازەی تاوانەکانیان نوقمی ئارەقیان دەبن ، کەچی لێرە و لەم دیمەنە ناخۆشەدا کەسانێك هەن کە خوای گەورە دەیانخاتە ژێر سێبەری عەرشی خۆیەوە ، یەکێکیان : " شاب نشأ في طاعة الله " ، واتە : لاوێك کە لە ناو دینداریدا پەروەردە بوو بێت وە تۆش **برای لاوم** لە وانەیە یەکێك بیت لەوانە کاتێك کە سنوری داواکاریەکانی خوای گەورە دەپارێزێت .

(١١) بێ ئومێد مەبە :

برای لاوم تۆ لەوانەیە لەو کەسانە بیت کە لە ڕابردوودا خراپەت کردبێ و کەوتبێتە داوی شەیتانەوە ، ئەوەش بە هۆی ئەوەوە بووە کە نەفسی بەدکارت بانگی کردبیت بۆ ئەنجامدانی تاوانێك و تۆش زۆر بە سانایی گوێ ڕایەڵیت کردبێت ، ئەمە نابێ وات لێ بکات کە تووشی بێ ئومێدی و ناڕەحەتی ببیت ، وە باش بزانە کە هەرچیت کردبێ ئەگەر بەڕاستی گەڕایتەوە و تەوبەت کرد ئەوا خوای گەورە وەری دەگرێت و تاوانەکانت دەسڕێتەوە، خوای گەورە دەفەرمووێت : ﴿ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾ (الزمر : ٥٣)

واتە :ئەی محمدﷺ بڵێ بەو بەندانەم کە تاوانیان کردووە و ستەمیان لە خۆیان کردووە ، بێئومێد مەبن لە ڕەحمەتی خوای پەروەردگار ، بەڕاستی خوای گەورە لە هەموو گوناهێك خۆش دەبێت و لێبووردە و بە بەزەییە بەرامبەر بە بەندەکانی .

بۆ هەموو باوك و دايك و مامۆستايەك

لەوانەيە دووركەوتنەوەى ئێوە لە تەمەنى لاوێتى ، هەندێك لەوشتانەى لە بيرتان بردبێتەوە كە بەسەر گەنج دا دێت لەم قۆناغە سەختەدا لە فێڵ و تەڵەكەكانى شەيتان ، وە لەوانەيشە لە ماوەى ڕابردوودا هەستان بەهيچ مەترسيەك نەكردبێت بۆ سەر ڕۆڵەكانتان ، جا ئەوەتان ياد دەخەمەوە كە بير لەو فەرموودەيەى پێغەمبەرى خواﷺ بكەنەوە كە دەفەرمووێت : " كلكم راع وكلكم مسؤول عن رعيته ، فالرجل راع على أهل بيته و مسؤول عن رعيته ... " البخاري (٧١٣٨)

واتە : هەمووتان كاربەدەستن وسەرپەرشتيارن و هەمووشتان بەر پرسيارن بەرامبەر بە ژێردەستەكەتان ، پياو كاربەدەستە بە سەر ئەهل و بەيت و ماڵەكەيدا و بەر پرسيارە لە ژێر دەستەكەى .

وە پێش ئەوەش بير لەووتەى خواى گەورە بكەنەوە كە دەفەرمووێت ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾ (التحريم : ٦)

واتە : ئەى ئەو كەسانەى كە باوەڕتان هێناوە ، خۆتان و كەسو كاريشتان بپارێزن لە ئاگرێك كە سووتەمەنيەكەى بەرد و مرۆڤە ، جۆرە فريشتەيەكى تووڕە و توند و تيژى بەسەرەوەيە كە هەرگيز سەرپێچى خواى پەروەردگار ناكەن و بە هەرچى فەرمانيان پێ بكات بەئەنجامى دەگەيەنن.

لە يەكێك لەو ڕاپۆرتانەى كە ڕۆژنامەى (الانباء) ى كويتى ئەنجامى داوە ، لاوێك لەوانەى كە تووشبوە بە بەڵاى جگەرە كێشانەوە دەڵێت : بەڕاستى من باوك و دايكم بە بەر پرسيارى يەكەم دەزانم ، چونكە من ڕۆژێ لە ڕۆژان باوكم لێ ى نەپرسيوم كە بۆ كوێ دەچم و لە گەڵ كێ هەڵسوكەوت دەكەم.

وە هەروەها يەكێك لەو گەنجانەى كە گەڕاوەتەوە (دار الملاحظة) لە (رياض) باوكى خۆى تاوان بار دەكات و دەڵێت : باوكم گوێ بەوە نادات كە من فەرزو واجباتە دينيەكان ئەنجام دەدەم يان نە، وەك (نوێژو و ڕۆژوو ، و ئەمر كردن بەچاكە و نەهيكردن لە خراپە ...) وە ئەگەر باوكم منى بە شێوەيەكى ئيسلاميانە و پاك پەروەردە بكردايە ئەوا ئەو پەروەردەيە بۆ من ئەبوو بە قەڵغانێك بەرامبەر بە شەيتان و فرو فێڵەكانى ... هەر بۆيە من لايەنى دينيم لاواز بووبوو ، وە تووشى لە ڕێ لادان هاتبووم ، جارێكى تريش گەڕامەوە بۆ ئەم خانەيە. [٣٠]

وە ئيستاش ڕێگەى ئەوەم بدەن كە چەند پێشنيارێكتان ئاراستە بكەم:

١ / ڕێكەوتين لە سەر ئەوەى كە (ئيمان) وەك قەڵا و پارێزەرێك وايە لە تاوان ، بۆيە - خواى پەروەردگار من و ئێوەش سەركەوتوو بكات - سووربن لە سەر ئەوەى كە لە دڵى ڕۆڵەكانتاندا بيروێنن و پەروەردەيان بكەن لە سەر خۆشەويستى خواى گەورە و پێغەمبەرە ئازيزەكەى ﷺ .

٢ / ڕێكەوتين لە سەر داخستنى ئەو دەرگايانەى كە سەر دەكێشن بۆ تاوان ، بۆيە - خواى پەروەردگار بتپارێزێت - بڕيارێكى يەكلاكەرەوە بدە دەربارەى ئامێرەكانى ڤيديۆ و تەلەفزيون و گۆڤارە ڕەوشت ڕووخێنەر و ئارەزوو وروژێنەرەكان.

٣ / بە ڕاستى - جێى داخە - ئەو شتەى كە گەنج حەزى لێ دەكات و تينويەتى لە لاى هاوڕێ خراپەكانى دەستى دەكەوێت وەك پێكەنين و ڕوو خۆشى و گاڵتە و گەپ . ئەى باشە تۆ بۆچى هەوڵ نادەى كەش و هەواى ماڵەوە بگۆڕى بۆ

---

[٣٠] گۆڤارى (دارالملاحظة) ژمارە : (٣) لاپەڕە (٥١ – ٥٢) .

پەیوەندیەکی برادەریانە نەك بیکەی بە سەربازیانە و بەشێك لەو بزە و پێکەنینەت کە پێشوازی هاوڕێکانتانی پێ دەکەی بگوێزیتەوە بۆ ماڵەوە و هەندێ لە گاڵتە و گەپەکانیشت بگوێزیتەوە بۆ جگەر گۆشەکانت.

٤ / باوکی بەڕیز .. مامۆستا و دایکی بەسۆز : ئایە پێتان وایە کە ڕۆڵەکانتان کاتێك بە دەست گرفتێکەوە بناڵێنن ، دین بۆ لاتان و سنگی خۆیان بۆتان دەکەنەوە و باسی گرفتەکانیان دەکەن ؟ ئەی باشە ئێوە بۆ هەوڵی لابردنی ئەو پەردەیەی نێوانتان نادەن کە بووەتە ڕێگر و فێری ڕۆڵەکانتان ناکەن کە کراوە بن لە خستنە رووی گرفتەکانیان لە گەڵتاندا

٥ / ووریا بە لە سادەیی و خۆشباوەڕییەکی کوێرانە ، ببورە من ناڵێم گومانی خراپ ببە بە کوڕەکەت ، بەلاّم پێویستە ئەوە بزانی کە تۆ دوایین کەسی کە کوڕەکەت دەیەوێ شارەزای حاڵی بیت، بۆیە ئەو شتەکانت (خراپەکان) لێ دەشارێتەوە و شتێکت پیشان دەدات کە لە ڕاستیدا وا نیە .

٦ / لە وانەیە ئەوت لە بیر نەچووبێتەوە کە ئێمە ئامۆژگاری ڕۆڵەکەتمان کرد بە هاوڕێ چاك ، بۆیە تۆ یارمەتی دەری بە لەو کارەی و کار ئاسانی بۆ بکە لە دۆزینەوەی هاوڕێ چاك ، وە ئەوەش بزانە کە ئەگەر ڕۆڵەکەت هاوڕێ ی چاکی نەبوو ئەوا بێ گومان هاوڕێیەتی کەسی خراپ دەکات ، بۆیە کامیان بە باش دەزانی ئەوە هەڵبژێرە بۆ ڕۆڵەکەت .

٧ / ئەگەر جارێکیش بۆت دەرکەوت کە کوڕەکەت تووشی هەڵەیەك بووە ، ئەوا وریابە لە پەلەکردن و زوو هەڵچونت ، چونکە سەرەڕای ترسناکی ئەو کارە ، بەلاّم پێویستی بە چارەسەرێکی ژیرانە و داڕێژراو هەیە پێش ئەوەی بە یەکجاری ڕۆڵەکەت لە دەست بدەی ، وە پێشت وانەبێ کە قسەی ناشرین و لێدان ، دەرئەنجامی چەنای چەند ساڵ بێباکیت بۆ چارەسەر دەکات ، لەوانەشە باشترین کەسیك کە یارمەتیت بدات مامۆستایەك بێت کە جێی ڕێزی ڕۆڵەکەت بێت یان پێشنوێژی مزگەوتێك یان کەسانی هاوشێوەی ئەمانە ، وە هیچی تێدا نیە کە باسی گرفتەکەی خۆتیان بۆ بکەی بەڵکو یارمەتیت بدەن .

٨ / وە ئەگەر کوڕەکەت یان کچەکەت پێگەیشت و کاتی خۆی هاتە پێشەوە ، چی دەبێتە ڕێگر لەوەی کە ئامۆژگاریەکەی پێغەمبەری خوای ﷺ پێ جێبەجێ نەکەیت کە فەرموویەتی :" ئەی کورانی گەنج هەر کام لە ئێوە توانای هەبوو با ژن بهێنێت"؟

باوکانی بەڕێز ، مامۆستایانی دڵسۆز ، دایکانی بە سۆز :

بە ئەرك نەبێ جاریکی تر ئەم پێشنیارانە بخوێننەوە و لێی تێبگەن و بیری لێ بکەنەوە ، خوای گەورە یارمەتی من و ئێوەش بدات بۆ پاراستنی ئەو ئەمانەتەی کە دراوە بەسەرماندا .

باوکان و لاوانی بەڕێزم ئەمە ئەوە بوو کە پێم خۆش بوو بیخەمە بەردەستی ئێوەی خۆشەویست ، هەرچەندە بەرهەمێکی کەمە ، بەلاّم بە پێویستی دەزانم لە سەر خۆم بەرامبەر بە ئێوەی بەڕێز ، بە هیوای ئەوەی کە شتێکی سوود بەخشم پێشکەش کردبێت و هیواداریشم لە تێبینییەکانی خۆتان بێ بەشم مەکەن ، داواکاریشم ـ بە پشتیوانی خوای پەروەردگار ـ لە دووعای چاکەی خۆتان بێ بەشم مەکەن.

محمد بن عبدالله الدویش

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

=====================

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

لە دوعای خێر بێ بەشمان مەکەن